

תוכן העניינים

עמוד	סעיף	עמוד	סעיף
56-46	.48-28 סימני הכתיב	3	הקדמות
47-46	.28 הנקודות המבחניות	14-5	1. מברא
51-47	.34-29 «תשדיר»	56-17	2-48. I. הכתיב והמבטא
48-47	.29 «תשדיר» וצורתו	28-17	3-10. התנועות
50-48	.31-30 ר' וי' כפולות	18-17	3-4. תנועות קצרות
	.34-32 כתיבה כפולה של אותיות	17	3. כמותן
51-50 אחרות	18	4. איכותן
53-51	.39-35 «וצלה» וכתיב התוית	20-19	5-8. תנועות ארוכות
53	.41-40 «מדה»	19	5. איכותן
54-53	.44-42 «אלאלף אלטאלה»	20-19	6. כמותן
56-54	.48-45 הפרדת מלים וחיבורן	20	7. דיפתונגים
122-57	.173-49 II. תורת הצורות	23-20	8. כתיב מלא
66-57	.53-49 כינויים	24-23	9. כתיב חסר
58-57	.49 כינוי פרוד	26-24	10. «א' מקצורה»
57	א. «אגתי»	45-27	11-27. העיצורים
57	ב. «הוא» וכו'	34-27	11. «המה»
58	ג. «אחנא», «אלחין»	35-34	12. ת"א
58	ד. «אנתו»	35	13. גי"ם
58	ה. «המא» > «הם»	35	14. ח"א
58	ו. «הם»	38-35	15. דא"ל
58	ז. «הן» > «הם»	36	16. דא"ל ור"א
61-58	.50 כינוי תבור	38	17. זי"י
58	א. כינוי מדבר יזי-	37-36	18. סי"ן
59-58	ב. כינוי נוכחת «כי»	37	19. שי"ן
59	ג. כינוי נוכחת -ek/ik	38-37	20. צא"ד
59	ד. כינוי נסתר «רא»	39-38	21. צא"ד
59	ה. כינוי נסתר oh/uh	39	22. ט"א
59	ו. כינוי נסתר «הא»	39	23. ט"א
60	ז. «תו/הי»	40	24. גי"ן
60	ח. «כום»	40	25. לא"ם וגו"ן
61-60	ט. «כמו»	40	26. ה"א
61	י. «הם»	45-40	27. «תא מרבוטה»

דקדוק הערבית-היהודית

7

עמוד	סעיף	עמוד	סעיף
78—79	. . . 84—83, הבניין השמיני	61—64	. 51. כינויים רומזים
79	. . . 85, בניין «אחפעל»	61—63	. א. התחלפות «הדא / הרה»
81—80	. . . 90—86, הכפולים	63	. ב. «דא / די»
80	. . . 87—86, תצורה על דרך השלמים	63—64	. ג. «האולי»
80	. . . 88, תצורה על דרך פעלי ל־י	64	. ד. התחלפות «דלך / תלך»
81	. . . 8, תנועת «קישור» «א־א»	64	. ה. «זיך»
81	. . . 90, השמטת ע' הפועל	65	. 52. כינויי שאלה
83—82	. . . 96—91, פעלי פ־המזה	65—66	. 53. I. כינויים סתמיים
82	. . . 92—91, תצורה על דרך פעלי פ־ו	65—66	. א. «שי»
82	. . . 93, עבר בניין ראשון ב ם	66	. ב. «אלפלאני»
82	. . . 94, «כֹּד» 'קח'	66	. ג. «אלדניא»
83	. . . 95, בניין שני עתיד ובינוני בא'	66	. 53. II כינויים חוזרים
83	. . . 96, השטמת הא'	66	. א. «דאת»
83	. . . 97, פעלי ע־המזה	66	. ב. «רוח»
84	. . . 98, פעלי ל־המזה	67—94	. 54—118, הפועל
86—85	. . . 101—99, פעלי פ־ו	67—68	. 54—59, העבר
85	. . . 99, עתיד בניין ראשון כו'		. 54. נפילת התנועות הסופיות
85	. . . 100, עתיד בניין ראשון סביל בלי ו'	67	. הקצרות
86—85	. . . 101, תצורה על דרך פעלי עוי'		. 55. שינוי תנועת הפועל בבניין
87—89	. . . 104—102, פעלי עוי'	67	. הראשון
88—87	. . . 102, צורות עתיד בתנועה ארוכה	67	. 56. «תי» כסיום הנוכחת
89—88	. . . 103, צורות עבר בתנועה קצרה	68	. 57. «תו» כסיום הנוכחים
89	. . . 104, צורות על דרך השלמים	68	. 58. «נאתת» 'באה'
94—90	. . . 118—105, פעלי לוי'	68	. 59. הסיומת «'ון»
90	. . . 105, ל־ו < ל־י	69—71	. 60—65, העתיד
90	. . . 108—106, שינויים בתנועת ע' הפועל		. 60. נפילת התנועות הסופיות
	. . . 110—109, הסיומות «'יו», «'או»	69	. הקצרות
91	. . . 111, «'את»	69	. 61. שינוי תנועת ע' הפועל
93—91	. . . 111, צורות עתיד בתנועה ארוכה	70	. 62. «תפעלן» לציון נסתרות
93	. . . 112, מקור בניין שני «תפעייִה»	70	. 63. «נפעל» לציון מדבר
93	. . . 113, צורות כינוני	70	. 64. «נפעלו» לציון מדברים
94—93	. . . 116—114, $\text{tun} / \text{tun} < \text{afst}$	70—71	. 65. עתיד עם תחילית «ב»
94	. . . 117, $\text{tun} - \text{tun}$	72	. 66—67, הסביל
94	. . . 118, $\text{tun} - \text{tun}$ וכר	73—79	. 68—85, הבניינים
98—95	. . . 121—119, המין	73—74	. 68—70, הבניין הראשון
96—95	. . . 119, שינויים במין	74	. 71—72, הבניין השני
97—96	. . . 120, תוספת «ה»	74—75	. 73. הבניין השלישי
98—97	. . . 121, דחיית הרבות ע'י הרבים	75—77	. 74. הבניין הרביעי
105—99	. . . 126—122, הזוגי	77	. 75—78, הבניין התמישי
102—99	. . . 122, הזוגי נדחה ע'י הריבוי	77—78	. 79—80, הבניין הששי
102	. . . 123, «שניים» עם ריבוי	78	. 81—82, הבניין השביעי

תוכן העניינים

עמוד	סעיף	עמוד	סעיף
114	«טאק»	124	זוגי במקום ריבוי ויחיד במקום
120—115	166—149. מלות יחס	103—102	זוגי
115	149. «אחר»	104—103	125. «יין» > «אן»
115	150. «אלי» ו«עלי» מתחלפות	105—104	126. קיום הני' בנסמך
115	151. «ב»	108—106	127—133. הריבוי
115	א. הַיֹּס	107—106	127—128. ריבוי שלם זכר
115	ב. «ב» במקום «פי»	107—106	127. «יין» > «אן»
115	152. «בינאת»	107	128. קיום הני' בנסמך
116	153. «תבע»	108—107	129—132. ריבוי שבור
116	154. «תחחח»	107	129. «פעאליל» < «פעליל»
116	155. «כארג»	108	130. «פעאלל/פעאליל» מתחלפים
116	156. «דאכל»	108	131. «פעאל» > «אפעאל»
116	157. «ספוא»	108	132. «אפעאלל» > «פעאלל»
116	158. «טאל»	108	133. צורות ריבוי מיוחדות
117—116	159. «עלי»	109	134—135. «נסבה»
116	א. < «על»	109	134. צורות מיוחדות
117	ב. < «אלי»	109	135. «יין» > «יין»
117	ג. «עלי ראס»	111—110	136—139. משקל «אפעל»
117	160. «עוך»	110	136. «אַיִר», «אַשר»
118—117	161. «פי»	110	137. «אפעל מא» > «אפעל קמא»
117	א. < «פ»	110	138. הבעה אנאליטית
117	ב. «פיה» < «פי»	111	139. נקבה של «אפעל» המציין צבעים
117	ג. «פי» < «פיה»	114—112	140—148. שמות מספר
118	ד. «פי» < «ב»	113—112	140. אחד, אחת
118	ה. «פי חק / בחק»	112	א—ג. «(א)חרא»
118	162. «קדאם»	112	ד. «חד»
118	163. «כמא»	113	ה. «אחדה»
120—118	164. «ל»	113	ו. «אחדהמא»
119—118	א. «אלי» + «ל»	113	ז. «אלואחד»
120—119	ב. «ל» > «אלי»	113	ח. «ראחד» 'אותו'
120	ג. «אלי» > «ל»	113	ט. «ואחד... ואחד»
120	ד. «ל» > «עלי»	113	י. «ואחדה» כמלת מניין
120	165. «מע»	113	כ. «אי ואחד»
120	א. «מעא»	113	141. «זוג»
120	ב. «מע» במקום «ב»	114—113	142. «תמ(א)ן?»
120	166. «וסס»	114	143. «תגעשר» וכו'
122—121	172—167. תארי פועל	114	144. קיום הני' בזוגי
121	167. תארי פועל של מקום	114	145. māje
121	168. תארי פועל של זמן	114	146. «אול»
122—121	169. תארי פועל של אופן	114	147. «תאני»
122	170. «כדי» כשם עצם	148. «פרד», «נפר», «אלמופי»,	

דקדוק הערבית-היהודית

ח

עמוד	סעיף	עמוד	סעיף
136	. 184. גררה לסומך	122	. 171. גיבוב תארי פועל
136	. 185. גררה לגרעין של ביטוי	172	. 172. «תָּבַטְטָ», «האנהאט» מביעים
136	. 186. גררה לנושא המבודד	122	. 173. מציאות
136	. 187. האוגד מתאים לנושא	122	. 174. מלות חיבור: «יא... יא»
137-136	. 188. מקרים אחרים	269-123	. 175. III. תחביר
139-138	. 199-202. שאלה	125	. 176. עבר
138	. 199. ללא מלת שאלה	127-125	. 176-175. עתיד
139-138	. 200. «הל»	127-125	. 175. העלם דרכי העתיד
139	. 201. «אא»	127	. 176. עתיד במקום צווי
139	. 202. שונות	128	. 177-179. ביוגני
147-140	. 203-215. שלילה	128	. 177. הביוגני מתקרב לפרעל המסויים
140	. 203. «ולא» עם עבר	128	. 178. הביוגני לחיזוק
141-140	. 204. «מא»	128	. 179. עירוב סביל אישי וסתמי
	א-ג. «מא» לפני עתיד, צווי או	128	. 180. מקור
141-140	. במשפטים טפלים 181. לואי: «אן» לפני לואי בלתי מודע 128
141	. ד. «מא אן»	137-129	. 182-188. התאמה
141	. ה. «מא הו»	132-129	. 182-184. I. נושא מוקדם
142	. 205. «לם» בשימושים נוספים	131-129	. 182. מתאים במספר לנושא
144-143	. 206. «ליס» 183. בנקבה יחיד לפני נושא המצייין
144-143	. א-ב. «ליס» מאובנת וניסית	132-131	. ריבוי של בני אדם
144	. ג. «ליס» עם כינוי הבור	132	. 184. אי-התאמה במין לווגני
144	. ד. «ליס» שוללת עבר 185-186. II. נושא מוקדם, נושא פעלי
144	. ה. «ליס» במשפט תכלית	133-132	. מאוחר
145-144	. 207. «שי» 185. הנושא ריבוי שאינו מצייין בני
	א. «אבדא» מוסב לעבר ובא	132	. אדם, הנשוא ברבים
145	. במשפט חיובי 186. הנושא ריבוי של בני אדם,
145	. ב. «בעד» במשפט חיובי	133-132	. הנשוא ביחיד נקבה
145	. ג. «קט» עם עתיד ובמשפט חיובי	134-133	. 187-190. III. לואי (ונשוא שמני מאוחר) 133-134
145	. 209. «לא בד» 187. המוגדר ריבוי של בני אדם,
146-145	. 210. «סימא»	133	. הלואי ביחיד נקבה
	פעלים בעלי תוכן שלילי מצריכים		. 188. המוגדר ריבוי שאינו מצייין בני
146	. משפט שלילי	133	. אדם, הלואי בריבוי
	שלילה ממשכה ביטוי בעל תוכן	134-133	. 189. תארי «נסבה» מתאבנים
146	. שלילי	134	. 190. שמות תואר מאובנים
	אין תחורים על שלילה באבר	135-134	. 191-192. IV. כינויים
146	. מקביל 191. כינוי בריבוי מוסב לריבוי שאינו
147	. 214. שלילה כפולה	134	. מצייין בני אדם
147	. 215. שלילה במקום «לא-היגוני» 192. כינוי ביחיד נקבה מוסב לריבוי
155-148	. 216-221. היחסות (קאזוסים)	135-134	. המצייין בני אדם
148	. 216. היחסות נעלמו	135	. 193. V. סתמיות
150-148	. 217. «אלאסמא אלכמסה»	137-135	. 194-198. VI. גררה

תוכן העניינים

ט

עמוד	סעיף	עמוד	סעיף
170-169	250. כנושא של פועל מסוים	152-150	218. שימוש אי האקזאטיבוס
170	251. כמושא ישר		219. שימוש אי התגרון בניגוד לערבית
171-170	252. «איא»	154-153	הקלאסית
172-171	253-256. כינוי חבור	155	220. «לעל»
171	253. כינוי «אמצעי»		221. מקום מדויק מובע על ידי אקזאטי-
172-171	254. כינוי מוקדם	155	בוס
	255. מלת יחס אחת מצריכה כינוי רשם	160-156	222-223. סמיכות
172	מקביל	156	222. שני נסמכים לסומך אחד
172	256. כינוי מביע מציאות	156	223. סומך שני נבדל מן הנסמך
174-172	257-260. כינויים רומזים	158-156	224-228. שינויים ביידוע
173-172	257-258. מקומם	159-158	227. פירוק הסמיכות
	259. כינוי רומז או/וחזרה במקום כינוי		228. מלימ, הרגילות בסמיכות, באות
174-173	פשוט	160-159	בנפרד
174	260. «הודא»	159	א. «אלבל»
175-174	261-262. כינויים הודיים	160	ב. «אלבעץ»
175-174	261. «בעץ»	160	ג. «אלגיר»
175	262. הכפלת «דא»	162-161	229-233. התרית ההיידוע
175	263. כינויים אחרים	230-229	230. התרית נצמדת רק ללואי או רק
176	264. הזוגי כריבוי של מיטוט		למוגדר
181-177	275-275. מלות יחס	161	231-233. מקרי יידוע מיוחדים
177	265. «אלי»	162-161	231-249. שמות מספר
177	א. «אלי אן» = «חתי אדא»	168-163	234-235. שינויים במין
177	ב. «מן... ולי» וכו'	165	236. «ראחד» במקום «אחד»
177	ג. «בלג אלי» וכו'	165	237. «ראחד» כתרית סותמת
178	266. «ב»	165	238. «אתגין» עם כינוי חבור
178	א. כאוגד במשפט חיובי	165	239. «אתגא עשר»
178	ב. «הבעת חרירות ואופן»	166-165	240. «מאיה» וכו' עם אקזאטיבוס
178	ד. לציון מושא ישר		241. מקרים נוספים של עצם מגוי
178	267. «בין... בין»	166	בריבוי
178	268. «פי»		242. מספר סודר נסמך לעצם מגוי בלתי
178	א. כאוגד במשפט חיובי	166	מידוע ביחיד
178	ב. «פי» > «פיה»	167-166	243. מקום התוית במספרים יסודיים
180-179	269. «ל»	167	244. חסרון העצם המגוי אחרי שבר
180-178	א. לציון מושא ישר		245. התוית נצמדת רק למספר הראשון
180	ב. לציון קבוצת השעולה ליד סביל	167	246. חסרון ו' החיבור בין הספרות
180	270. «מן»	168	247. מקום התוית במספרים סודרים
180	א. «מן מתל»	168	248. «וחדה»
180	ב. לציון אמצעי		249. המספר היסודי דוחה את הסודר
180	ג. לציון קבוצת השעולה ליד סביל	168	מ 11 ואילך
180	271. הפרעות	175-169	250-263. הכינויים
181-180	272. עגישה מקרית של מלות יחס	171-169	250-252. כינוי פרוז

דקדוק הערבית-היהודית

עמוד	סעיף	עמוד	סעיף
102	305. העדר «פ» אחרי «מן»	181	274. מלות יחס מורכבות
182	305. bis, «למא... פ»	274	האבר המקביל השני מובדל ממלת
	306. מקרים אחרים של «פ» בתחילת		היחס
193-192	משפט הסיפא	275	תואר הפועל מחובר בוי' החיבור אל
197-193	311-307, II, «וא»	181	צירוף היחס
194-193	307. «וא» פותח משפט סיפא	182	276. «קד»
	308. מלת חיבור משעבדת + «וא»	169-183	277-298, פעלי עזר
195-194	+ משפט טפל	277-280	I, דרכי חיבורם עם הפועל
196	309. «ובמא» בהוראת 'וכר' ולהיווק	184-183	הראשי
	310. «ועלי אן» יאעפ"י ש'	183	277. הפועל הראשי בעבר
	311. «ועלי שריטה / ובשריטה אן»	183	278. פועל העזר מחובר למשפט מצב
197	'ובלבד'	279	הפועל הראשי מחובר בוי'
198-197	315-312, III, שרונות	184-183	החיבור
	312. «חתי» בראש משפט סיפא	184	280. «כאד אן»
	313. «כיה חתי»	187-184	281-287, II, «כאן»
	314. הבעת פתאומיות ב«פ / ר / חתי»	184	281. «כאן» כאנדכס
198-197	ובאופן אסינדיטי	184	282. «כאן» עם עבר
	315. «נעם ו»	185	283. «כאן» עם עתיד
	316. הנושא הכללי	185	284. «יכון» עם עבר
207-200	317-326. בידוד הנושא הטבעי	186-185	285. «יכון» עם עתיד
202-200	317. תכיפותו	186	286. «אן יכון» עם עתיד
	318. בידוד שתי מלים	187-186	287. «כאן» מאובנת
	319. «הו» כ«צמיר אלשאן»	169-187	288-298, III, פעלי עזר אחרים
	320. «אנה» ישר לפני הנושא	187	288. «אתי»
204-203	321. בידוד תארי פועל	187	289. «בקי»
	322. «פ» פותח את הנושא הפטיכולוגי	188-187	290. «יני»
205-204	323. «אמא» ללא «פ»	188	291. «צאר» מאובנת
206-205	324. הכינוי המוסב חסר	188	292. «טלע»
	325. כינוי רומז או / חזרה במקום	188	293. «פצל»
207-206	הכינוי המוסב	188	294. «פעל»
	326. בידוד ע"י «וא»	188	295. «עאד»
218-208	327-338. משפטים אסינדיטיים	188	296. «עאיד», «רגע»
	327-329, I, משפטים אסינדיטיים	189	297. «קעד», «קאם», «נשא»
211-208	מאוחדים	189	298. «כאד / יכאד»
	327. תכיפותם	198-190	299-315. מלות החיבור «פ/ו» ודומיהן
209-208	328. אחרי פעלי תנועה	306-299	I, «פ» לפתיחת משפט
211-209	329. סוגים שונים	193-190	הסיפא
	330-338, II, משפטים אסינדיטיים	302-299	«פ» מיותרת וחסרה במשפט
218-211	משרעבדים	191-190	הסיפא של «אן / אדא»
	330. תכיפותם	191	303. «לו... פ»
212-211	331. משפטים נושאים	192-181	304. «מתי / כלמא... פ»

יא

תוכן העניינים

עמוד	סעיף	עמוד	סעיף
237—235	. 361. «אלדי» התאבנה . . .	213—212	. 332. משפטים נשואיים . . .
237	. 362. «אלי» . . .	213	. 333. משפטי תמורה . . .
237	. 363. «אל» אינו משמש ככינוי זיקה	215—214	. 334. משפטי מושא . . .
	. 364—370. III. «מן», «מא» ומשפטי		. 335. משפטים מוצרכים ע"י פעלי
240—238	. זיקה אנטרוגאטיביים אחרים . . .	216	. תחושה
238	. 364. משפטי «מן / מן» כתמורה	217—216	. 336. משפטי גיניטיבוס
238	. 365. «מא» מוסב לבני אדם . . .	218—217	. 337. משפטים פריפוזיציונאליים . . .
238	. 366. «מן» מוסב לדוממים . . .	218	. 338. «איש אלמעני» וכו'
239—238	. 367. «איש» במקום «מא» . . .	219	. 339—341. משפטי מצב
239	. 368. «אין» בשימוש רילאטיבי . . .	219	. 339. נדחו במידה רבה
	. 369—370. הכינוי המוסב של «מא» /	219	. 340. לפני המשפט הראשי
240—239	. מן אינו ביחיד	219	. 341. מוצרך ישירות ע"י פועל תחושה
241—240	. 371—373. IV. הכינוי המוסב 342—353. משפטי שם עצם סינדיטיים —
	. 371—372. הכינוי המוסב חסר או כינוי	231—220	. «אן»
241—240	. אחר / שם במקומו	223—220	. 342. «אן», «אן» ו«אן» התאחדו
	. 373. משפט הזיקה מוצרך ע"י מלת יחס	224—223	. 343. פועל צו וכו' מצריך פועל בעבר
241	. על דרך ההודו-אירופית	224	. 344. «אן» פותח מבט עצמאי
244—241	. 374—381. V. שונות	225—224	. 345. «באן»
241	. 374. «הוא» דלך' כקורילאטיבום		. 346. «ל / לאן / חתי» פותחים משפט
	. 375. צירוף יחס / תואר פועל	226—225	. שם-עצם
242	. אטריבוטיבי מוצרך ע"י «אלדי»	227—226	. 347. «אלדי» פותח משפט שם-עצם
242	. 376. «אלדי ל' כתחליף לסמיכות	228	. 348. «בון»
242	. 377. הבלטת הנשוא הפטיכולוגי	228	. 349. «בל אן»
243	. 378. גופים שונים בכינוי המוסב . . .	230—228	. 350. «אן» נוספת למלות חיבור אחרות
243	. 379. אי-התאמה בכינוי המוסב . . .	231	. 351. «אן» מצריך משפט שאלה עקיף
	. 380. משפט הזיקה מצוין התקדמות	231	. 352. מלות חיבור מורכבות
244—243	. בנעשה	231	. 353. א. «ממא» 'מפני ש'
244	. 381. מסגרת משפט הזיקה נפרצת . . .	231	. 353. ב. «כלמא... כלמא»
249—245	. 382—391. משפטי זמן	244—232	. 351—358. משפטי זיקה
246—245	. 382. «אדא» 354—360. I. משפטי זיקה סינדיטיים
246	. 383. «אלי אן / אלאן»	234—232	. 354—355. משפט זיקה סינדיטי במקום
247—246	. 384. «אול מא»	233—232	. 356. אסינדיטי
247	. 385. «בינמא» 356. משפט זיקה אסינדיטי במקום
247	. 386. «לחתי (אן)»	233	. 357. סינדיטי
248—247	. 387. מלות חיבור בהוראת 'כל זמן ש'	234—233	. 357—358. מקרים מיוחדים
247	. א. «מא זאל» 359. «אן» פותח ביטוי אטריבוטיבי
248—247	. ב. «טאל מא»	234	. 360. בלתי מיודע
248	. 388. «כמא» 360. משפט זיקה אסינדיטיים
249—248	. 389. «למא»	234	. 361. מדעמים
249	. 390. «מנדא» 361—363. II. כינוי הזיקה «אלדי»
249	. 391. «יום (אן)»		

דקדוק הערבית-היהודית

יב

עמוד	סעיף	עמוד	סעיף
263—262	ב. הקדמת הנושא ואיחורו	260—250	415—392. משפטי תנאי
263	417. הקדמת שני פעלים לנושא אחד	253—250	398—392. I. תנאי קיים
264—263	418. «אִי־אָ»	250	392. סדר המלים אחרי «אִי־אָ»
264	419. «אִנְמֵאָ»	250	393. «אִי־אָ» פותח משפט שמני
264	420. «בְּעֵדָאָ»	250	394. «אִי־אָ» עם עבר בהוראת עבר.
265—264	421. צירוף יחס בין נושא לפועל	251—250	395. «אִי־אָ» כִּאֲזָן
265	422. צירוף יחס בין מוגדר ללואיו	252—251	396. «כִּאֲזָן»
265	423. תארי פועל	252	397. «אִדָּאָ (כִּאֲזָן)»
265	424. זוגות מלים	253—252	398. משפטי תנאי אסינדיטיים
266	425. לשון קצרה	255—253	399—403. II. תנאי בטל
269—267	426—433. הפרעות	253	399. «אִי־אָ לֹרָאָ»
267	426. מִבְּרַחַתְּחֵלְפָאָ עם מדברים		400. ההבדלים בין «אִי־אָ» לִּלְרָאָ
267	427. «יֵאָאָ» מתחלף עם «אִי־אָאָ»	254	מישטשים
267	428. הפרעות בזמנים	254	401. «לֹרָאָ כִּאֲזָן»
268—267	429. פועל מטויים מתחלף עם בינוני		402. שימוש «אִי־אָ» / מאָ» אחרי
	430. א. כינוי מושא מתחלף עם	255—254	«לֹרָאָ (לֵאָ)»
	צירוף יחס	255	403. «מִתְּחֵל / כִּמָּא לֹרָאָ»
	ב. מושא ישר אחרי מקור מתחלף	256—255	404—407. III. משפטי ויתור
	עם לִי יֵחִישׁ + מושא	255	404. «וְאִי־אָ קֵדָאָ»
	ג. משפט-«אִי־אָ» מתחלף עם משפט-	255	405. «וְאִי־אָ»
	«אִי־אָ» המוצרך עִי מלת יחס	256—255	406. «וְלֹרָאָ»
	431. משפט-«אִי־אָ» וכו' מתחלף עם מקור	256	407. «וְלֹכְנָאָ» פותח את משפט הסיפא
	וכו'	257—256	408—409. IV. הוצאה מן הכלל
	432. משפט אסינדיטי מתחלף עם	256	408. «אִי־אָאָ» 'אבל'
269—268	מקור וכו'	257—256	409. א. «אִי־אָאָ» 'רק'
	433. משפט אסינדיטי מתחלף עם	257	ב. «אִי־אָאָ» 'באמת, אמנם'
	משפט-«אִי־אָ»	257	ג. «אִי־אָאָ» הושמט אחרי שלילה
270	IV. 434. היסודות העבריים	259—257	410—414. V. משפטי תנאי בדרך בררה
	בערבית-היהודית	257	410. «וְאִי־אָ אִוָּאָ»
	לוח קיצורים למהדורה	258—257	411. «אִוָּאָ» בהוראת «וְאִי־אָאָ»
271—276	הראשונה	258	412. «וְאִי־אָאָ פִּי» 'אחרת'
	השלמות ותיקונים	259—258	413. «וְאִי־אָאָ» יתרה אחרי משפט תנאי
277—348	למהדורה השנייה	259	414. «אִי־אָ כִּאֲזָן... אִוָּאָ»
	לוח קיצורים למהדורה		415. VI. משפטי שאלה עקיפים פותחים
348—352	השנייה	260—259	«בִּאִי־אָאָ (כִּאֲזָן)»
352—353	מפתח העניינים	263—261	416—424. סדר המלים
352—359	מפתח המלים		416. א. הקדמת הנושא לעתיד המביע
		262—261	איחול

הקדמה למהדורה הראשונה

התעניינותי בלשונם של הטכסטים הערביים, שנכתבו בידי יהודים, התחילה עוד בשנת 1944, ובשנת 1948 סיימתי, בהדרכתם של מורי, הפרופסורים ד"צ בנעט ש"ד גויטיין וח"י פולוצקי, דיסרטציה על הנושא "דקדוק הערבית-היהודית, בעיקר על סמך טכסטים בלתי ספרותיים". במשך עשר השנים הבאות הוספתי לעסוק בנושא זה; לא זו בלבד שקראתי טכסטים חדשים, גם בקשר לעבודתי בהוצאת תשובות הרמב"ם, אלא אף בדקתי את כתבי היד של רבים מן הטכסטים, שהסתמכתי עליהם בדיסרטציה (אם כי לדאבוני לא היתה לי האפשרות לבדוק את כולם) ועל כן עלה בידי להגיע למסקנות חדשות. גם תפישתי השתנתה ברבות השנים בכמה עניינים, בעיקר בשטח תורת ההגה, אבל לא בה בלבד. על כן הספר, אותו אני מגיש בזה לקורא, הוא בחינת ספר חדש, השונה הן בעקרונות לא-מעטים והן בפרטים חשובים רבים מן הדיסרטציה המקורית.

אולם על אף התעסקותי הממושכת בנושא זה אין לראות בעבודה זו אלא צעד ראשון בחקר הערבית-היהודית בפרט והערבית הבינונית בכלל (ועי' להלן עמ' 6-7). בחלקים שונים של הספר חזרתי והצבעתי בין היתר על הצורך במחקרים השוואתיים בשטח הערבית-היהודית, שיתבססו על סטאטיסטיקה רחבה. מחבר הספר הזה עסוק עכשיו בכתיבת ספר על "רקעה הלשוני של הערבית-היהודית", וכן בהכנת 'דקדוק הערבית-הנוצרית', שיתבסס בעיקרו על טכסטים קדומים מדרום ארץ-ישראל.

כדי לא לנפח את היקף הספר עוד יותר, השמטתי את תירגום התבואות באותם המקומות, שבהם אפשר היה להניח, כי הקורא, המצוי אצל טכסטים ערביים-יהודיים, יבינם, במיוחד בעזרת הסווג הדקדוקי. במקרים אחרים הסתפקתי בתירגום חלקי, ורק את הדוגמאות, שנראו לי קשות במיוחד, תרגמתי במלואן. מלבד זה לא חזרתי על מאמרים, שנכתבו בשטח דקדוקה של הערבית-היהודית, אלא הסתפקתי ברמיזה אליהם. כן היה צורך לצמצם את היקף המפתחות, אך אני מקווה, כי בעזרת תוכן העניינים המפורט ימצא הקורא את דרכו ללא קשיים יתרים.

אחרון, אחרון חביב: עלי מוטלת החובה הנעימה להודות לאישים ולמוסדות, שסייעו בידי בהכנת ספר זה. מורי, ד"צ בנעט, ש"ד גויטיין וח"י פולוצקי, עמדו לימיני בעצתם. הקרן ע"ש אלכסנדר קוהוט, ארה"ב, סייעה בהוצאת הספר והוצאת הספרים על שם י"ל מאגנס של האוניברסיטה העברית לא חסכה טירחה וממון, כדי שספר זה יראה אור. דפוס רפאל חיים הכהן ביצע את ההדפסה הקשה; מר משה זינגר קרא הגהות. יבואו כולם על הברכה.

י. ב.

האוניברסיטה העברית
ירושלים, תשכ"ב

הקדמה למהדורה השנייה

שני חלקים למהדורה השנייה של דקדוק הערבית-היהודית — חלקה הראשון הוא מהדורת צילום של המהדורה הראשונה בתוספת של תיקונים ועריס. מסיבות טכניות ויתרתי על תיקונים של מונחים שנתיישנו (מעין "תואר פועל" כמונח תחבירי במקום "תיאור" או פירוט סוגי הצורות הפסודו-ספרותיות). חלקה השני של המהדורה החדשה מכיל, לבד מתיקונים, אשר מסיבות טכניות אי-אפשר היה להכניסם לגוף המהדורה הראשונה, חומר חדש לחלוטין. במשך השנים, שעברו מאז פירסומה של המהדורה הראשונה, המשכתי לרשום תופעות לשוניות מתחום הערבית-היהודית. על-אף העניין שיש ברבות מתופעות אלו מבחינת מחקר הלשון, מטרתי העיקרית היא פילולוגית, דהיינו, לאפשר לקורא להבין לאשורו טקסט ערבי-יהודי מימי הביניים. לא להצגת הרקע הלשוני התכוונתי ועל כן השתדלתי לצמצם את נוסח הדברים.

טוב יעשה הקורא המעוניין להתעמק בצד הבלשני של תופעות אלו וברקען, אם יעיין בספרות המצוטטת בחומר החדש ובעיקר בשניים מספרי, שיצאו לאור לאחר פירסומה של המהדורה הראשונה: The Emergence and Linguistic Back-ground of Judaeo-Arabic ו־ A Grammar of Christian-Arabic. בספר הראשון, אשר אני מכין כעת מהדורה שנייה ממנו, ניסיתי לתאר את התהוותה, מעמדה ואופיה של הערבית-היהודית מימי הביניים. בספרי על הערבית הנוצרית ימצא המעיין תיאור של ערבית בינונית קדומה בעלת אופי אחיד למדי מבחינת מקומה וזמנה. בהערות לספר זה הובא פירוט ביבליוגרפי עשיר על התהוותה המשוערת של כל תופעה ותופעה ועל מקבילותיה ברבדים השונים של הערבית.

ההשלמות בחלק השני של מהדורה זו ערוכות לפי סדר הסעיפים שבחלקו הראשון של הספר. בתחילתה של כל השלמה צויין מספרו של העמוד, ולעתים אף מספרו של הסעיף, שאליהם מכוונת ההשלמה. (*) כוכבון במקום המתאים בשולי החלק הראשון מרמו על קטע שניתוספה לו השלמה. רשימת הקיצורים נשארה כמו במהדורה הראשונה (עיין במהדורה זו עמ' 271—276), אולם ניתוספו לה קיצורים חדשים שהאבאא בנפרד (עיין עמ' 278). מפתחות הספר הורחבו במידה ניכרת והם מכוונים לשני חלקיו של הספר.

מהדורתו הראשונה של ספר זה יצאה לאור בסיוע הקרן ע"ש אלכסנדר קוהוט. עבודת ההכנה של המהדורה השנייה נעשתה בתמיכת רבת-שנים של הזרוע למחקר בסיסי של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים ובשנה האחרונה נסתייעה בקרן הויכרון לתרבות יהודית. מהדורה זו, כמו קודמתה, מוקדשת לאמי מורתי תח'.

18. מ ב ו א

א. תפקידה העיקרי של עבודה זו הוא לקבוע את מקומה של הערבית שבטכסטים יהודיים מימי הביניים (הערבית-היהודית) במפת הלשון הערבית.

ב. כידוע מופיעה הערבית-הצפונית, כפי שהיא משתקפת בשירי התקופה הטרומ-מוסלמית, בסיפורי «איאם אלערב» וכו',¹ כשפה אחידה פחות או יותר. לא שלא היו קיימים הבדלים דיאלקטיים: מלבד שיקולים כלליים (השטח העצום, שבו מפוררים שבטים מרובים) מעידים הערבים עצמם על קיום הבדלים אלו.² אולם הבדלים אלו לא השתקפו אלא מעט בערבית-הקלאסית. כי היא היתה לפי כל הסימנים בראשיתה לשונם המקצועית של המשוררים.³ מאז הופעת מוחמד קשורים הערבית הקלאסית והאסלאם קשר בל ינתק. אף כי עם כיבושי האסלאם הולכים ומעמיקים (עיי עירוב הלהגים מחד והשפעת העמים הכבושים מאידך) ההבדלים בין הדיאלקטים לבין הערבית הקלאסית, משתדלים הערבים עד ימינו אנו לכתוב בערבית הקלאסית. אולם לעתים קרובות מתגלית לנו בטכסטים קדומים יחסית לשון שונה מן הערבית הקלאסית. מסתבר אמנם, שגם הכותבים בה רצו להתבטא בלשון ספרותית, ועל כן מכילה שפת טכסטים אלו כמעט תמיד יסודות קלאסיים;⁴ אך לתוכה חדרו אלמנטים מתוך השפה המדוברת בפי הכותב. יסודות אלו, אשר רישומם

1. עיי אנציקלופדיה של האסלאם,² ערך «ערביה», עמ' 565.

2. עיי רבין.

3. עיי אנציקלופדיה של האסלאם,² שם, עמ' 565.

4. בערבית-יהודית יוצאים מן הכלל רק מכתבים ורשימות המוגנים מעטים, כגון ג'ו 130/2; 138/40, אך גם בהם יש ניבים ולפחות דרכי כתיב ספרותיים, כגון 132, 22 «ועלי אביך» (בניגוד ל §217א). שם, 24; 140, 25 «אלדי» (אם אמנם יש לראות גם בטכסט זה «אלדי» ככתיב ספרותי במקום «אלי», ר' §302). 132, 31; 138, 8 «תסאל» (אם כי ייתכן, שבלהג המשתקף בטכסט זה בוטאה האי). 139, 2 «[אסאל] אלה בקאה». הואיל ולא נשתמרו לנו מימי הביניים טכסטים המוגנים ממש, אלא רק מושפעים מן הערבית הקלאסית, יוצא, כי הערבית הבינונית שבבילגו היא שפה מעורבת מיסודות קלאסיים והמוגניים, ולפי מציאות זו הנדרתיה (בניגוד ל-פיק 57). עבודה זו תתאר להלן את היסודות המוגניים בלבד, ר"ל את הסטיות מן הערבית הקלאסית. הואיל ואפשר היה להשקיף על התופעות הן מנקודת ראות הערבית הקלאסית והן מנקודת ראותה של הערבית ההמונית, אפשר היה לעתים לשייך תופעה לפי נקודת ראות אחת לסינאטקס, לפי השנייה לתורת הצורות והגבולות בין שניהם ניטשטשו (עוד יותר מאשר בדרך כלל). תופעה כמו העלם דרכי הפועל, שהבאתו 175 בתחביר (לפי נקודת ראות של הערבית הקלאסית; כי לדעתנו מביע המודוס יחס אל הדובר ולעתים יחס בין תכני משפטים ועל כן שייך הוא לסינאטקס), שייך מנקודת ראות הלהגים, שבהם חדלו דרכי הפועל (על כל שנים באופן זה) להתקיים, לתורת הצורות (§60). — בתיאורה של שפה מעורבת כזאת אין מקום לגישה סטרקטוראלית (השווה למשל §330, הע' 18), אך יש לקוות, שבשלב מאוחר יותר אולי נצליח לתאר את הסטרקטורה של הלהגים המשתקפים בה.

דקדוק הערבית-היהודית

ניכר בכל, בכתיב, בתורת הצורות, בתחביר ובאוצר המלים כאחד, שינו את אופיה של השפה, הוציאה מגדר הערבית הקלאסית והפכוה לערבית בינונית, הלא היא אותה הערבית הבינונית, המצויה גם אצל מוסלמים⁵. אך, כמוכּן, במידה גדולה יותר אצל נוצרים⁶ ויהודים, אשר לא היו שותפים כשכניהם המוסלמיים לאידיאל «הערביה»

ג. עבודה זו עוסקת בתיאורה של הערבית הבינונית, כפי שהיא מתגלית בטכסטים יהודיים. מטרתה לתאר ענף זה של הערבית הבינונית ובוה לתרום להכרת הערבית הבינונית בכלל וכן לחקר הלהגים הערביים, שלכמה מתופעותיהם נמצאו הדוגמאות העתיקות ביותר בטכסטים שלנו (עי' §§65, 7227). אולם הואיל ועבודה זו, עד כמה שידעתי מגעת, היא הדקדוק המקיף הראשון של הערבית הבינונית בכלל, אין באפ- שרותנו אלא לצייר תמונה כללית בלבד⁷. רק במקרים מועטים לערך יכולנו לעמוד על הבדלים דיאלקטיים (ר' להלן ה) ולא הצלחנו בשום מקרה לקבוע התפתחות פנים-ערבית-בינונית. אולם יש לקוות, כי לאחר בדיקה מדוייקת של הערבית-היהודית, אנב שימוש נרחב בכתיב-יד, ובדיקה מקבילה של הערבית הבינונית של מוסל- מים ונוצרים יעלה בידינו להרחיב את ידיעותינו על התהוותן של תופעות אחדות לפחות וחלוקתן הגיאוגרפית ולתקן הרבה מן הליקויים הדבקים בעבודה זו. לשם כך יהיה צורך לחקור באופן יסודי את הערבית הבינונית של המוסלמים והנוצרים⁸ ולסווג את התופעות הן בהן והן בערבית-היהודית לפי סוגים ספרותיים שונים (שאלות ותשובות, שקלא וטריא הלכתית, מכתבים, סיפורים עממיים וכו'). רק על פי השוואתן המדוקדקת של התופעות המקבילות בכל סוג ספרותי, שתהיה מושתתת גם על סטא- טיסטיקה רחבה, נוכל אולי להצליח לקבוע את היחסים בין הלהגים של המוסלמים, הנוצרים והיהודים, המשתקפים בערבית הבינונית, ושמא גם לקבוע את זמן התהוותן של תופעות שונות ולהרחיב בצורה זו במדה ניכרת את בסיס הדיאלקטולוגיה הערבית. אולם לעת עתה אין בידינו אלא למסור תמונה כללית.

ד. עובדה זו קבעה במידה גדולה את היקף העבודה. הואיל ולא היתה בכוונתנו להגיש עבודה המבוססת על סוגים ספרותיים מסויימים, נבחרו טכסטים, אשר אפשר היה לצפות מהם, שיכילו סטיות מרובות ככל האפשר מן הערבית הקלאסית: מכתבים, שאלות, שקלא וטריא הלכתית וחבורים וילגאריים המיועדים לקהל הרחב (מסוגם של חבור, בראשית ופרק). הכוונה היתה ליצור מסגרת, אשר מונוגרפיות, שתסת-

5. השווה למשל אלמקדסי, ר' עליו פיק 107 ואילך; אסאמה בן מנקד, ר' עליו גילדיקה ב-צ'קמ א 236 ואילך ובעיקר לנדברג, אסאמה; אבן אבי אציבעה, ר' עליו מילר. והשווה גם את הפאפירוסים, למשל דיטרך.

6. השווה למשל גראף; לוין; פליישר ג 378-399; רימר; צ'א יט, 98 ואילך; צדמ'ג נא 433 ואילך.

7. אף חקר הערבית הקלאסית לא עבר בהרבה את הדרגה הזאת, עי' ריק', סוף ההקדמה. רק הלשון הטרום-קלאסית זכתה לטיפול דיאלקטולוגי בידי רבין.

8. את השוואתי אני עם טכסטים שבערבית-בינונית, הכתובים בידי מוסלמים ונוצרים, ערכתי לרוב רק על פי הקדמות להוצאות שונות, שבהן נמנו הסטיות העיקריות מן הערבית הקלאסית, ורק לעתים רחוקות על פי קריאת הטכסטים עצמם. והרי לשם קביעות שליליות למשל (שתופעה מסויימת אינה נמצאת בטכסט ידוע) חייבים לעבור על הטכסטים עצמם. - כן השוויתי גם את הערבית הבינונית של מתרגמי ספרות מדעית, כגון גלין; ברב, חנין; ושמא גם ספר מדעי מקורי כמו יאקות ראוי היה להכלל בקאטיגוריה זו; גם שינויים בקריאה של הקוראן עשויים לשקף ערבית בינונית.

מכנה גם על טכסטים מוסלמיים ונוצריים ואשר תהינה מוקדשות לקבוצת טכסטים ידועה או לסופר מסויים, תוכלנה למלאותה⁹. אף כי במרוצת העבודה התברר, שאין לעמוד על התהוות התופעות, סודרו הדוגמאות בדרך כלל לפי סדר כרוני-לוגי. אולם כדי לא לנפח את היקף הספר סטיתי בקביעות מסדר זה, כשאפשר היה ע"י ציטוט במרוכז לחסוך מקום לציטאטות מתוך קובץ. המכיל טכסטים מזמנים שונים. כן הקדמתי לפעמים דוגמאות חשובות יותר לדוגמאות חשובות פחות (במיוחד אם מהאחרונות הובאו מראי מקומות בלבד).

ה. תיאורה של הערבית-היהודית נעשה כאן לשמו, אולם יש בו גם מטרה מעשית. זמן רב היו דעותיהם של מהדירי טכסטים ערביים-יהודיים חלוקות: האם עליהם לתקן את הטכסטים לפי כללי הערבית הקלאסית או אסור להכניס טכסט שבערבית בינונית לתוך מיטת סדום של דקדוק הערבית הקלאסית? כיום ברור, שהצדק עם אלו, הטוענים, כי אין לתקן טכסט ערבי-יהודי לפי הערבית הקלאסית, שהרי שורשי הערבית הבינונית בטכסטים ערביים-יהודיים עמוקים מכדי שאפשר יהיה לעוקרם ע"י תיקונים, וגם אין ליחס את הסטיות מן הערבית הקלאסית למעתיקים בורים, הואיל והן מצויות אף באוטוגראפים¹⁰. אולם מכאן ועד לקביעת סטאנדארד להוצאתם של טכסטים ערביים-יהודיים רחוקה הדרך. העבודה הזאת היא בחינת צעד לקראת קביעת סטאנדארד כזה, אשר אמנם לא ייוצר סופית, אלא עם השלמת המחקר בערבית הבינונית על סוגיה הספרותיים. אך אם הצלחתי ליצור בעבודה זו בסיס מוצק הן לשם המשך החקירה בערבית הבינונית בכלל והערבית-היהודית בפרט, והן לשם קביעת סטאנדארד להוצאת טכסטים ערביים-יהודיים וערביים-בינוניים בעתיד, הרי זה חלקי מכל עמלי.

ו. כדי להכיר את אופיה של הערבית-היהודית, עלינו לחפש את הקווים, שבהם סוטה היא מן הערבית הספרותית, לקבצם ולראות את כוונם. דבר זה ייעשה מתוך השוואה מתמדת של הטכסטים השונים ביניהם לבין עצמם מחד ועם הלהגים המודרניים מאידך. באופן כללי מגלים להגים אלו אותם קווי ההתפתחות, המאפיינים את הערבית הבינונית¹¹, ועל כן עשויים הם להפיץ אור על סטיות תמוהות לכאורה¹². ההש-וואה עם הלהגים אף תאפשר לנו בדרך כלל להבדיל בין תופעה, שמאחוריה מציאות לשונית של ממש, לבין מקרים של תיקוני יתר. מקרים אלו מרובים יחסית בערבית הבינונית; הכותבים, בהשתדלם לכתוב בערבית הקלאסית גרשו את הסאה לעתים קרובות למדי וכתבו צורה, הנהוגה לפעמים בערבית הקלאסית והשונה מהצורה השגורה בפייהם, אף במקרים, שבהם דרשו גם כללי הערבית הקלאסית דווקא צורה, הדומה לזו שבדיבור.

במיוחד קשה לעמוד על הקווים ההמוניים בתחום הפוניטיקה והפונולוגיה, כי הכתיב שמרני ביותר ואף בטכסטים ההמוניים ביותר מצויות צורות בהתאם לכתיב

9. השווה את דברי Cantineau, Études sur quelques parlers de Nomades arabes ב' d'Orient, Annales de l'Institut d'Études Orientales (1936), עמ' 5, כי המונוגראפיה צריכה להיות השלב האחרון של העבודה הדיאלקטולוגית.

10. ע"י בנעט, קרית ספר יא 353 ואילך, מצוטט גם ג'אמע אלאלפאט א CXLII.

11. להוציא כמובן את תופעות הערבית הבינונית שבהשפעת הערבית הקלאסית.

12. השווה דוגמה אופיינית תרביץ כה 27 ואילך, ע"י 219§, התחלה.

דקדוק הערבית-היהודית

8

הקלאסי¹³. אך אף על פי כן אפשר להסיק כעה מסקנות: נראה, כי המאורע החשוב ביותר בתחום זה הוא שינוי אופיה של הנגינה¹⁴. בערבית הקלאסית לא היתה הנגינה כפי הנראה 'חזקת המירכוח'¹⁵, כפי שרשאים אנו להסיק מקיומן של התנועות הקצרות אף בהברות פתוחות ובלתי מוטעמות. ע"י השינוי לא זו בלבד שנעלמו התנועות הקצרות הסופיות (3§) והארוכות הסופיות נתקצרו (6§), אלא אף בפנים המלה נעלמו תנועות קצרות בהברות פתוחות ובלתי מוטעמות (3§). המבנה הפונימאטי של התנועות הקצרות משתנה לפחות בחלק של הלהגים (4§). וכן נעשית איכותן של התנועות הקצרות בלתי קבועה (34§). גם בתנועות הארוכות חלו שינויים: מצוי המעתק $\bar{a} < \bar{e}$ (5§). תנועות ארוכות לא-סופיות שבהברות פתוחות מיסודן, שנסגרו ע"י העלם התנועה שאחריהן, עלולות להתקצר (6§). וכן יקרה לפעמים אף בהברות פתוחות בלתי מוטעמות (6§). אם מותר להסיק מסקנות מהסטיות המעטות לערך מן הכתיב הקלאסי, כפי שהן מצויות בעיקר בטכסטים המוניים, הרי נהפכו הדיפתוניים במידה רבה למונופתוניים (7§). במבנה העיצורים השינוי החשוב ביותר הוא העלמו של הסותם הסדקי (11§). מרובות האסימילאציות, תופעה שהיתה בודאי רגילה יותר אף בערבית הקלאסית משאפשר להסיק מן הכתיב השמרני. גם מבחינה זו מגלות לנו הסטיות המעטות לערך מן הכתיב הקלאסי את התופעה הידועה לנו מלהגים מודרניים, כי מלים שלמות באות ב'תפכים' או ב'תרכיק' (20. 22. 22). מבחינת מבנה הלשון השינוי הבולט ביותר – במידה שבכלל אפשר להביא תופעות כה שונות ומורכבות לידי מכנה משותף אחד – הוא כי הלהגים המשתקפים בערבית-היהודית מתרחקים מן הטיפוס הסינטיטי המביע מוצגים אחדים במלה אחת (כדרך הערבית הקלאסית במידה רבה), ומתקרבים יותר לטיפוס האנאליטי, המביע לרוב במלה אחת מוצג אחד בלבד. הסימן החיצוני המובהק של תופעה זו הוא העלמם של סיומי היחסות (216§) ושל סיומי דרכי הפועל (60. 175§). העלם סיומים אלו, אשר אינם אלא סימן חיצוני למפנה, שחל במבנה הלשון לעומת הערבית הקלאסית¹⁶, נגרם מחד ע"י שינוי באופיה של הנגינה, שהביא להעלמן של התנועות הקצרות הסופיות, מאידך¹⁷ ע"י העובדה, כי העמים, שקיבלו על עצמם את השפה הערבית, דיברו לשונות, שהשתייכו לטיפוס האנאליטי ושאידו, במידה פחותה או יתרה, את הנטיה החיצונית. במקום הנטיה שאבדה מוצאים אנו דרכי הבעה, השונות תכלית שינוי מן הנהוג בערבית הקלאסית. כמו בשפות אנאליטיות בדרך כלל, מובדל הנושא מן המושא הישיר על ידי סדר המלים (טיפוס אנאליטי – פרונרסיבי – ליניארי, אם להשתמש במונחי Bally): הנושא קודם לפועל, המושא בא אחריו¹⁸. בזה נעלם

13. השווה לעיל הע' 4.

14. לא פה המקום לעורר את הבעיה, אם 'פעלה הנגינה ככוח עורר' או 'האם הוכנה התפתחות זו מראש',

והשווה 169 A. Martinet, *Économie des changements phonétiques*.

15. על הביטויים *stark/schwach zentralisierend* ע"י A. Schmitt, מצוטט אצל Guntert-

Scherer, *Grundfragen der Sprachwissenschaft* (1936), עמ' 29. לענין השווה למשל ברנטריטר,

מבוא 161, רבין 105, Birkeland, *Stress Patterns in Arabic* (Oslo, 1954), 12 ואילך, גרבלי, ורד יד 316.

16. השווה גם פיק 60/1.

17. כפי שהודגש פיק 60.

18. ע"י פיק שם.

במידה רבה למדי סדר המלים המקובל (§416) ובהשפעת המקרים המרובים, בהם קודם הנשוא ועל כן מתאים לו הפועל במינו ובמספרו, מתאימים גם את הפועל המור-קדם לנשוא; בעיקר רגילה התאמת הפועל המוקדם לנשוא, כאשר הנשוא מציין בני אדם (§182א). מלבד זה מציינים – בהתאם לאופי האנאליטי – לעתים קרובות את המושא הישר ב'ל' (§269א) ולעתים עשוי אף כינוי מוקדם לרמח אליו (§254ה); נדיר יותר השימוש ב'ב' (§266ד) לציין המושא הישר. כן מפורקת לעתים קרובות הסמיכות, ולא ע"י מלות יחס בלבד, כגון 'ל, מן, ס'י' (§227א-ג, והשווה גם 'אלדי ל' §376). אלא, אמנם לעתים רחוקות למדי, גם ע"י 'מתאע, בתאע' (§227ד). בכלל משתנים כללי הסמיכות: שני נסמכים צמודים לסומך אחד (§222), הנסמך בוויג ובריבוי שלם זכר עשוי לשמור על נ' הסימט (§§126, 128) ומלים, הבאות בערבית קלאסית כמעט תמיד בנסמך בלבד, עשויות לבוא בנפרד (§228). בגלל המשפטים הראשיים המרובים, בהם קודם הנשוא לפועל, אי אפשר עוד להבדיל בין משפטי מצב למשפטים ראשיים. מכאן השימוש הרב במלות זמן חדשות, כגון 'מן חית, פימא, ענדמא', הבאות במקומם של משפטי מצב (§339). גם העלם דרכי הפועל גרר אחריו תוצאות מרחיקות לכת למבנה השפה, אם כי בולטות פחות. במשפטים הראשי דוחה העתיד במידה מרובה את הצווי, דבר שבחלקו נגרם גם ע"י העלם דרכי העתיד (§176). במשפט הטפל נעלם ההבדל בין 'אן' עם הסובינקטיבוס לבין 'אן' עם האינדיקטיבוס ו'א' עם שם אחריו (§§342ג-ה), מכיוון שבגלל העלם דרכי הפועל והיחסות נשארו 'אן' ו'אן' מחוסרות פונקציה; כן מיטשטשים ההבדלים בין 'א', 'אן' לבין 'אן' 'הנה' ואנו מוצאים כל אחת מהן במצבים סינטקטיים, שהמלות האחרות היו צריכות לבוא בהם לפי כללי הערבית הקלאסית (§342). 'אן' עשויה לבוא אף במשפטים ראשיים להבעת צורך ואיחול (§344). מאידך נדיר בטקסטים אלו העתיד בב' ועדיין אין לאופוזיציה של העתיד בלא ב' לזה בב' אותה הפונקציה של דרכי הפועל, כפי שזה מצוי בלהגים מודרניים (§65). רגיל למדי השימוש בזמנים מורכבים (§281 ואילך). לעתים קרובות אין מסתפקים בסימני הגוף הכלולים בפועל המסויים, אלא מציינים אותו – בהתאם לטיפוס האנאליטי – ע"י שם גוף, גם כשאין כל כוונה להדגישו (§250). בתחום השם בולט עוד הטיפוס האנאליטי בהעלמו הרגיל של הזוגי, ההולך ונדחה ע"י הריבוי בתוספת 'שניים' (§123 וע"י גם §238) או, כרגיל, בלעדיו (§122), וכן בזה, שדרגת היתרון אינה מובעת תמיד ע"י משקל אפעל¹⁹, אלא לפעמים (רחוקות אמנם) בדרך עקיפת (§138).

אך גם מלבד זה חלו שינויים גדולים במבנה הערבית. הסגנון המדויק והקבוע כ"כ של הערבית הקלאסית מפנה לעתים מקום לשפה מרושלת, אשר הכותב בה אינו עורך את מחשבותיו מראש, אלא מזכיר את אשר עולה ברוחו לראשונה ואח"כ מכניסו איך שהוא למסגרת המשפט. מכאן האנאקולותים המרובים (§317, הע' 3); השימוש בפועל העזר 'כאן' כמעין אינדקס: אין משנים מחשבה בהתאם לתנאי הזמן, הדרך והשיעבוד, אלא מקדימים 'כאן' בנסתר ורק אח"כ מתאימים את המחשבה לתנאים (§281); וכן השימוש המרובה בצורות סתמיות (193) ובידוד הנשוא הטבעי, המרובה בהרבה מאשר בערבית הקלאסית (§§317-326). דפוסים קבועים רבים, אשר דחוקא בגלל הקביעות שבהם עשויים היו לשמש להבעת גוונים מוגדרים היטב,

19. מאידך מתרחב משקל זה וכולל גם 'כ'יר < אֶכְיֵר > ו'שֵׁר < אֶשֶׁר > (§130).

דקדוק הערבית-היהודית

איבדו את קביעותם ועם זה את גוני הוראותיהם. אותו החילוף הקבוע כ־כ בין מבעים סינדיטיים ואסינדיטיים, המאפיין את הערבית הקלאסית²⁰, אינו קיים עוד. התחומים בין משפטי הזיקה אחרי מלה זוקקת מיודעת או בלתי-מיודעת מטושטשים ושניהם עשויים לפתוח בכינוי הזיקה המאוּבן (ללא הבדל מין, יחס ומספר, §361) «אלדי» (§354/5§21). מרובים מאד משפטים אסינדיטיים הן באיחוי (§327/9§), בייחוד אחרי פעלי תנועה (§328), והן בשיעבוד בכל סוגי המשפטים (§330/8§), אך בעיקר במשפטי מושא (§334§). משפטי תנאי משמשים לעתים קרובות גם כמשפטי שאלה עקיפים, בניגוד גמור לערבית הקלאסית, אך בהתאם לנהוג בלהגים ערביים חדשים וכן בשפות שמיות רבות (§415). השלילה הנפוצה ביותר היא «מא» (§204). הכינוי הרומז עשוי לבוא לפני שם המיודע שלא ע"י התוית (§258). ריבוי זכר דחה במידה מרובה ריבוי נקבה (§121). הבניינים החוזרים באו במידה מרובה במקום הסביל, שנוצר ע"י שינוי תנועות פנימי (§66). השינויים המופלגים ביותר חלו בתחום שמות המספר: שונים הם בקווים מרובים מחלקי הדיבור האחרים, ולכן לא היו מוגעים ע"י אנאלוגיה כמותם או אף היו מנוגדים לה. על כן השפיעו עליהם לראשונה השינויים בשפה, בתחילה על הצורות החורגות מן האנאלוגיה הכללית, אחר-כך ניטשטשו התחומים והושפעו גם הצורות האחרות (§234 ואילך), עד שבסופו של דבר הפרוץ מרובה על העומד²².

ז. דוגמאות אלו, שאינן אלא חלק של הקווים, המאפיינים את הערבית הבינונית, מראות בבירור, מה שונה לשון זו מן הערבית הקלאסית. אין העדר נטיית השם ודרכי הפועל אלא סימנים חיצוניים של שוני בולט בתורת ההגה, הצורות והמשפט, וכפי שנוכל להוסיף, גם של אוצר המלים. אולם, כאמור, צורות «סוטות» אלו נמצאות מפורזות בין צורות קלאסיות מחד והיפראורבאניות מאידך. תפקידו של חוקר הערבית הבינונית לבדוק, אגב השוואה מתמדת הן עם הלהגים הערביים המודרניים והן עם קבוצות הטכסטים של הערבית הבינונית, אילו צורות משקפות את הדיבור החי ואילו אינן אלא תיקוני יתר. תפקיד זה כמובן רב-מכשולים הוא ועל נקלה עלול הבלשן לטעות ולחשוב צורות דיאלקטיות אמיתיות להיפראורבאניות ולהפך²³. כך מסתייג ימים למשל שמות, אשר סיומם בערבית קלאסית הוא $in > ijun$, בערבית בינונית כמו בלהגים (אף בהיותם בלתי מיודעים) ב i (§114). אולם לפעמים נפגוש גם שמות מיודעים ללא i (§116), אף כי בצורות מיודעות יבוא אף בערבית קלאסית i . לכך אורה לפנינו צורות היפראורבאניות: הצורות המיודעות ללא i משקפות לפי זה צורות כביכול קלאסיות ב in . הכותב ידע, שהוא מבטא לעתים קרובות i , כאשר בערבית קלאסית בא in , לכן כתב מתוך תיקון יתר in אף במקרה, שבו בא גם בערבית קלאסית i . אולם עיין מדוקדק יותר מלמדנו, שגם בלהגים מודרניים מצויים שמות, שבהם נשמט i לחלוטין והמסתיימים אפוא בעיצור (§115, הע'), ועלינו להניח לפחות בחלק של המקרים (קרוב לוודאי ברובם), שהם משקפים צורות דיאלקטיות חיות, המסתיימות בעיצור. אך בהשוואה עם הלהגים מודרניים בלבד לא סגי. על

20. השוהו ברגשטריסר. מבוא 144/5.

21. ייתכן שחלק של המקרים אין «אלדי» אלא כתיב ספרותי במקום «אלי» (§362).

22. ע"י דברי ש. ד. גויסיין, אברהם §19.

23. השוהו למשל את דבריו הפסימיים יתר על המידה של ברוקלמן Handbuch der Orientalistik

החוקר לנסות לקבוע, לאיזו קבוצת טכסטים מבחינה לשונית שייך הטכסט הנבדק, הווה אומר, לאיזו קבוצת דיאלקטים הוא משתייך. שהרי ייתכן, שבטכסט אחד תשקף אותה התופעה צורה חיה, אך בשני תיקף יתר. כך משקפות צורות של הסובינוקטיבוס והאפוקופאטוס, המסתיימות בנ', ברוב קבוצות הטכסטים כפי הנראה צורות היפרא-אורבאניות, אך בטכסטים בבליים קדומים משתקפות בהן לפי כל הסימנים צורות חיות²⁴. רק בדרך זו של השוואה מתמדת עם הלהגים החיים ועם קבוצות הטכסטים שבערבית-היהודית נצליח לגלות את התכונות האופייניות לערבית-היהודית בפרט ולערבית הבינונית בכלל.

ח. תכונות אלו, שבהן משתקפים הלהגים המדוברים, משותפות לערבית הבינונית שבטכסטים יהודיים מחד ולו שבטכסטים נוצריים ומוסלמיים מאידך. אך אין להסיק מכך, שלא היו בכלל להגים ערביים-יהודיים מיוחדים מדוברים בפי היהודים. המציאות של ימינו מלמדת אותנו, שלהגים רבים של יהודים מזדהים בקווייהם החשובים עם אלו של שכניהם המוסלמיים²⁵, אך מאידך שונים להגים אחרים, המדוברים בפי היהודים, בבידור משכניהם המוסלמיים²⁶. עלינו להניח מציאות דומה לגבי הלהגים, המשתקפים בטכסטים יהודיים מימי הביניים: בחלקם היו בוודאי זהים עם להגי שכניהם, אך מאורעות הסטוריים ייחודם לעתים מסביבתם. הגירת יהודים משטח להגים אחד לחברו התנהלה לעתים בכוונים אחרים ובממדים (יחסיים) אחרים מאשר אצל מוסלמים. מיוזם הלהגים היה לכן שונה והתוצאות היו שונות, ומכאן עשויים היו לצמוח להגים ערביים-יהודיים מיוחדים. כן היתה השפעת הערבית המוגרבית חזקה ביותר על היהודים במצרים, חזקה בהרבה מאשר על המוסלמים דהתם. כפי הנראה היה רוב סולתה ושמה של החברה היהודית במצרים מורכב מיהודים מערביים, וכך נבין, שלשונן של רוב השאלות למשל, שהופנו אל הרמב"ם ממקומות שונים במצרים, נושאים כמעט תמיד נושפוקא מערבית מובהקת (ע' תרביץ כז 85 ואילך; על התכונות ה-מוגרביות-ע' §88ה, הע' 9א, 63, 64, 110, 141, 368). אין ספק, שלשון זו השאיר-רה את רישומה עוד זמן רב בלהג המצרי של היהודים, וכך יש אולי להסביר את העובדה התמוהה לכאורה, כי טכסט ערבי-מצרי מובהק כמו פרק, שאינו מוקדם למאה ה-11, אך אולי מאוחר ממנה²⁷, מכיל אף הוא, אם כי במידה מועטה, תופעות

24 פרטים - ע' להלן ת.

25 כמו למשל בחימן, ר' תבשוש 72; כנראה גם בראבאט, שלגביו קובע L. Brunot, Textes Arabes du Rabat (Paris 1931) עמ' XIII ואילך דמיון בין להגים מוסלמיים מסויימים (שלדעתו הם אמנם יהודים שנתאסלו) לבין שפת המקרא. גם משטחו של כהן, אלזיר 482 על שוניו של להג יהודי אלזיר משפת המוסלמים מסוייג ומאוסק מאד. הקרוים המשותפים, אותם מוצא כהן על אף הכל בין הלהגים היהודיים השונים (שם 479), פונטיים בעיקרם וספק רב, אם תכונות ממשן זה עשויות להשתקף בטכסטים הכתובים בכתוב "קלאסי". לדעתם של L. Brunot ו E. Malka זיהם היו להגי היהודים והמוסלמים באלפאס לפני הקמת המלואה, ר' בספרם: Glossaire Judeo-Arabe de Fés (Rabat 1940) עמ' I.

26 כך שונה להגם של יהודי בנדאד מזה של שכניהם המוסלמים. לדעתו של חיים בלנק (הודעה על פה) שמרו הדקא היהודים (והנוצרים) על הלהג הבגדאדי הקדום, בו בזמן שלהג המוסלמים עבר תהליך של "בי-דואינאציה". בתקופת מחמד היתה שפתם של יהודי מדינה כה שונה מלהג שכניהם, עד שלא הבינוה, ר' למשל פיק 51.

27 ע' תרביץ שם, ור' בייחוד הע' 9 התחלת.

דקדוק הערבית-היהודית

מערביות. כפי הנראה היה להגם של יהודי מצרים 'ממוערב' פחות או יותר במשך תקופה ארוכה ובוה שונה מדיבורם של שכניהם המוסלמיים, כמלים אחרות עלינו להניח להג יהודי-ערבי מיוחד.

התופעות המערביות הן אחד הסימנים המעטים, המאפשרים לנו להבחין הבדלים דיאלקטיים בתוך הערבית-היהודית. תופעה בודדת אחרת, העשויה לשמש כסימן מבדיל בין הלהגים, היא השימוש ב' אחרי סיומת בעלת תנועה ארוכה בעתיד (–ן, –ן). כפי הנראה שימשו ברוב הלהגים, המשתקפים בטכסטים שלנו, הצורות מחוסרות ה' (–, –) כצורות היחידות של העתיד, אולם בבבל במאות י' ו-יא הצורות ב'– (1758). על כן מוצאים אנו ברוב הטכסטים באינדיקאטיבוס, שבו יש בערבית קלא-סית ב', צורות ב' (בהשפעת הערבית הקלאסית) או בלעדית (בהתאם לדיבור), אך בסוביוגטיבוס ובאפוקופאטוס, שבהם אין בערבית קלאסית ב', באות צורות בלי ב' (אם נסיה את דעתנו ממקרים היפראורבאניים מעטים לערך) בהתאם לערבית הקלאסית והדיבור. אך בטכסטים בבליים מהמאות י' ו-יא רגילות צורות ב' לא רק באינדיקאטיבוס, אלא אף בסוביוגטיבוס ובאפוקופאטוס, כפי הנראה בהשפעת הלהג, שבו שלטו בעתיד צורות ב'.

אך בדרך כלל קשה מאד להבדיל הן בין הדיאלקטים השונים בתוך הערבית-היהודית²⁸ והן בין הערבית-היהודית עצמה לבין הערבית הבינונית של המוסלמים והנוצרים²⁹. הסיבה הבולטת ביותר היא כמובן, שהטכסטים כתובים ללא תנועות (או כמעט ללא תנועות). לא גזימ, אם נטען, שהכתיב מחוסר התנועות הוא שאיפשר את התבססותה של הערבית-היהודית כשפה ספרותית משותפת של היהודים. לו צוינו התנועות, עשויה היתה להתפלג למספר בנות שפה כמספר קבוצות הלהגים. סיבה אחרת היתה, שכפי הנראה השתדלו הכותבים לכתוב לפי השכבה ההמונית המשותפת לכל הלהגים (או לרובם), ועל כן עשויות היו להעלם צורות דיאלקטיות מיוחדות, שלא היו מצויות בלהגים אחרים ואף היו שונות מן הצורות הקלאסיות³⁰. לכן בולטות דווקא הצורות, שהיו משותפות ללהגים היהודיים וממילא גם למוסלמיים ולנוצריים. ט. יוצא אפוא, כי כל חקירה בערבית-היהודית תעמיק ידיעותנו בערבית ביער-נית (ובהבנת הלהגים העתיקים) בכלל, כי היא מעלה לנו ענייני את השכבה הוולגארית, המשותפת לדוברים יהודיים, מוסלמיים ונוצריים. אך אין להסיק מכך, שאמנם זהו בכל הערבית הבינונית שבטכסטים יהודיים, מוסלמיים ונוצריים. הבדל אחד חשוב מעמיד את הערבית הבינונית של היהודים והנוצרים מול זו של המוסלמים: זו של היהודים והנוצרים המונית יותר³¹. האידיאל של ה'עַרְבִיָּה', שהשפעתה היתה כה

28. עי' על שאלה זו בהרחבה בלאו, תרביץ כז 83 ואילך.

29. במקרה זה היתה סיבה נוספת: אם נבדל להג יהודי בקו זה או אחר משכנו המוסלמי או הנוצרי ואותו הקו בא לידי ביטוי אף בכתיב, הרי יש להניח, שאותה התכונה מצויה היתה בלהג מוסלמי או נוצרי שבמקור מות אחרים. על כן לא נוכל להבדיל בין הלהגים האלה, כל עוד לא הצלחנו לאתר את תכונותיהם, דבר שאנו רחוקים ממנו.

30. ר' תרביץ שם, הע' 5.

31. בזה הודה אף פרידלנדר, אשר הפריז בדרך כלל בהדגשת זהות הערבית הבינונית אצל יהודים ומוסלמים, ר' למשל פרידלנדר, מלון XIV-XIII. ועי' עכשיו בלאו, JJS י', 15-23.

מרבנה על המוסלמים³², לא נתן את אותותיו באותה המידה בכתביהם של יהודים ונצרים³³. מבחינה זו דומה יחסה של הערבית הבינונית של היהודים והנצרים לזו של המוסלמים ליחס שבין תרגום השבעים, הברית החדשה והספרות הנצרית הצעירה, שפנתה לשכבות העם הנמוכות, לבין היוונית הספרותית לאחר הריאקציה של האפיפיורמוס³⁴. גם המלים העבריות, המרובות לפעמים למדי, טובעות את חותמן על הערבית-היהודית, אך מלים אלו הן פונקציה של הנושא שבו עוסקים ולא של הלשון עצמה³⁵, אם כי מאידך אין לזלזל בחשיבות השטחים המבוטאים בעברית; אולם למלים העבריות אין לרוב חשיבות דקדוקית, כי הן נצמדות בדרך כלל טבעית לתוך המשפט הערבי³⁶. חשובות יותר השפעות, בודדות אמנם, של הכתיב העברי על הערבי, בעיקר ציין ר' דגשות ביי' ובו' (308) וכן רישומה של השקלא וטריא ההלכתית (שבה אנב מרובים מלים ומשפטים עבריים) במבנה המשפט, המושפע מזה של התלמוד³⁷. אולם כל אלה לא היו מצדיקים עדיין לדבר על הערבית-היהודית כעל יחידה מוגדרת היטב, אלא על ערבית בינונית שבטכסטים יהודיים. אך גדמה, שהכינוי 'ערבית-יהודית'³⁸ מצדק על אף הכל. בערבית-היהודית כתבו יהודים (וקראים)³⁹ לא רק מפני שלא שלטו בערבית הקלאסית ובדקדוקה, אלא גם בכוחה תחילה. מפני שהיא היתה השפה הספרותית של רוב היהודים דוברי הערבית, שהיו עדה כה סגורה ומנובשת בארצות האסלאם⁴⁰, עד שהשתמשו בדרך כלל לכתיבתם באותיות עבריות (288), שלא היו מוכנות אלא לבני עדתם בלבד. רק אם נראה בערבית-היהודית את שפתם הספרותית של היהודים, נוכל להבין, שמחברים, המגלים ביקאות רבה בדקדוק הערבי, 'שוגים' שגיאות גסות כביכול בבואם לכתוב⁴¹ ואף כותבים לשון המונית ביותר⁴². יוצא אפוא, כי היהודים הפכו את לשונם הערבית הבינונית ללשון ספרותית במידה גדולה בהרבה מאשר בני דורם המוסלמים⁴³. מתוך

32. ר' למשל פיק, פאסיס.

33. על כן יש פחות לצפות אצלם לחיקוני צורות המוניות בירי מעתיקים אך בגלל היותן המוניות, שלא כמו אצל המוסלמים, ר' פיק 113.

34. השוה P. Kretschmer, Sprache אצל Gercke-Norden, Einleitung in die Altertums wissenschaft VI עמ' 99.

35. השוה גם פרידלנדר, מלון XII, שהשוותה לרעננו מחשיבות היסודות העבריים.

36. השוה גייסיין, אברהם XXXIV/V.

37. עיי' בלאו, לשוננו כב 183 אילך, בעיקר 189.

38. מ. ויינרין The Field of Yiddish (N. Y. 1954) עמ' 83, הע' 27 מציע לכנותו Yahudic, כלומר 'יהודית'.

39. במסגרת עבודה זו, שמטרתה למסור תמונה כללית, לא הפרדתי בין יהודים לקראים.

40. מהבדל סוציאולוגי יסודי זה בין יהודי ארצות ערב לבין יהודי גרמניה שאחרי האמאנציפציה, אשר חדלו להיות עדה מנובשת ונעשו, במידה גדולה או פחותה, ליחידים בני דת משה, התעלם פרידלנדר, מלון XI, בהשוותו את מאמציו של המחפש תופעות יהודיות ספיציפיות אצל הסופרים הערביים-יהודיים לאלו של אדם, המבקש לגלות שימושי לשון יהודיים מיוחדים אצל Heine, Börne, Nordau וכו'.

41. כגון עלי אבן סלימאן הקראי, עיי' עלי 84.

42. כך מבדיל פיק, התמוני ביותר, בין 'הוי' לבין 'הוי' בתתאם ליק/ה' הקלאסיים, ר' 150§.

43. בדומה ייתכן, כי היהודית האשכנזית תחילתה תערובת של להגים גרמאניים והיא קודמת באחוזת זו ללשון הספרותית הגרמנית, עיי' רא"ם לימשיץ, כתבים ב, עמ' לא, הע' 16.

דקדוק הערבית-היהודית

14

יחס זה אל הערבית-היהודית כלשון ספרותית עדים אנו להשפעות ספרותיות, וע- שיות להופיע מלים וצורות, שלפי כל הסימנים חדלו להתקיים⁴⁴, רק מפני שבתקופות קודמות, שבהן חיו עוד, השתמשו בהן בטכסטים ערביים-יהודיים, ועל כן המשיכו להשתמש בהן באופן מסורתי גם בתקופות מאוחרות יותר. כך יש להסביר את שימשה של «אן» לפני ביטויים אטריבוטיים בלתי מיודעים (§§ 181, 359) אף בטכסטים מאו- חרים⁴⁵, וכן אולי את א' האקחאטיבוס לציון הנושא והנשוא (§ 219) בטכסטים מן המאה ה-46 ועד ימינו אנו⁴⁷. רק על סמך השפעת מסורת זו עד ימינו אנו נוכל להבין, כפי שמעיר ש. ד. גייטיץ⁴⁸, כי חבשוש היהודי הצליח לכתוב בשפה אומנותית. אך בן זמנו המוסלמי אלגראדי כתב בשפה פרועה. הצלחתו של חבשוש היהודי מובנת לנו, שהרי יכול היה לסמוך על מסורתה העתיקה של הערבית-היהודית.

י. מסקנתנו היא אפוא, שהערבית-היהודית, שמשתקפות בה, כמו בערבית הבינונית בכלל, מלבד השפה הקלאסית הלהגים של אותו הזמן, גיונה לפי כל הסימנים אף מלהגים ערביים-יהודיים מיוחדים, אך אלו לא הספיקו להטביע את חותמם עליה, ועל כן דומה היא לרוב לערבית הבינונית בכלל. כל חקירה בה, הצריכה להתחשב מלבד ביסוד הקלאסי גם ביסוד הוולגארי, בהבדלים הדיאלקטיים ובהשפעות היפר- אורבאניות, תתרום אפוא את תרומתה לחקירת הערבית הבינונית בכלל ושל הלה- גים שבימי הביניים בפרט. אולם יחד עם זה אין להתעלם מן התכונות המיוחדות של הערבית-היהודית: מן ההשפעה העברית (והארמית), שאמנם לא שינתה את מבנה הלשון. מן הגוון הוולגארי הבולט יותר לעומת הערבית הבינונית של המוסלמים בגלל השפעתה הפחותה של ה«ערבית», וכן בעיקר מן העובדה, כי הערבית-היהודית בכללותה שימשה כשפתה הספרותית של העדה היהודית המגובשת שבארצות ערב ולכן היתה בעלת מסורת ספרותית משלה.

44. השווה מצב דומה אצל יהודי אלג'יר כהן, אלז'יר 7/6; 350.

45. ר' בנעט, ידיעות החברה העברית לחקירת א"י ועתיקותיה יב, עמ' 141 ואילך, בייחוד עמ' 153. מעניין לציון, שמעתיקו המדויק של קובץ תשובות הרמב"ם כ"י סימונסן ב' מוחק לעתים «אן» זו, בוודאי מפני שלא הבינה עוד.

46. עי' בלאו, תרביץ כה, עמ' 27 ואילך.

47. עי' חבשוש § 45. בנעט שכ דובמה 38.

48. חבשוש ד.

מפתחות

מאחר שלא הייתה אפשרות טכנית למפתח מקיף, חובר מפתח זה מלכתחילה כהשלמה לתוכן העניינים המפורט מאד. הקורא מתבקש אפוא לעיין בתוכן העניינים תחילה, ורק אח"כ במפתח. כדי לצמצם את הקף המפתח, לא ציינתי בדרך כלל את המקומות הנוספים, שאליהם נרמזו בגוף הספר במקום הדיון העיקרי (שצויין במפתח בסימן קריאה), מפני שהמעיון יוכל למצואם שם. המספרים מציינים את העמודים, האותיות א, ב, ג את השליש הראשון, השני או השלישי של העמוד, הע' ואחרינו מספר את מספר ההערה (כגון 12, הע' 1 = עמ' 12, הע' 1).

מפתח העניינים

- א, עי' «המזה»: אלף; < ע 288: א ראל
דומות 89: א' האקוואטיבוס, עי'
אקוואטיבוס: א סופית, עי' ה סופית.
ארכים כפולים 102-103-104: ג105: הע' 30
305 א/ב, כ/ג.
אוגד 136: ג173: הע' 26; ג178, ג, הע' 8,
הע' 9; 327: א328; ג340; ג345: א346.
אי דיוק 9-10.
איחול 261-262.
אלאטיב (דרגת הייתרון/ההפלה) ג9;
110-111: א162, ג; ג307: ג; 307-308;
321: ג322: א336.
אליפסה (השמטה) 255: ג256; ג258: הע' 52;
266.
אלף וזלאית 51-53: ג291-292.
אלף ממדודה» 28-29: ג33-44: ג45: 95;
עי' «אלף מקצורה»: «תא מרבוטה».
«אלף מקצורה» 24-26: ג42-44: ג95: 109;
111, הע' 7; ג283, ב; ג290: א297: ג323;
עי' «אלף ממדודה», «תא מרבוטה».
«אלף פאצלה» 53-54.
אלף פרוסתית (אלף קלה נוספת כראש
המלה) 75-77: ג77, ג; ג84, הע' 14: ג108;
112, הע' 2; ג280/ב/ג; ג283: א306, ב.
«אלף קאימה», כתיבה 23, הע' 31.
«אמאלה» 8: א19: ג61, הע' 29: ג63: א68;
282: א283.
אנאליטי, טיפוס לשוני 8-9: ג110: ג125: 148;
158: ב177: ג178: א179, הע' 11: א242;
279: ג304: ג327.
אנאקולות (היעדר קשר דקדוקי) ג19, 193,
הע' 21, 25, 194, הע' 28: ג200, הע' 3;
207, הע' 33, 35, 223, הע' 13.
אנדקס 184, הע' 10, 11: ג185: ג186: א200,
הע' 3.
אסימילציה 8: ב18, ג, הע' 3: א30: א32;
34-35: א35/ב; ג36: א37, ב, ג; ג37-38;
ג38: א40: ג69, הע' 5: ג77, הע' 30: ג111,
- הע' 7: ג234, הע' 12: ג281: ב284: ג286;
287: א; ב, ג; ג289, א, א; ג290: א296;
299: א; ג301/ב/ג: ג328.
אסינדיה (מבנה בלתי־מקושר) א10: ג70-71;
154, הע' 33: ג177: א180/א/ב; ג183, הע' 2;
189: ב198: ג218-208: א224: ג230, הע' 50,
51, 52: ג234-232: ב240: ג252-251;
252-253: ג268-269: ג329: ב/ג; ג333-334;
335: א346: ג; ועי' משפטי זיקה: «תפכים».
«אפֿעאל»/«פֿעאל» א108: ג283: א306/ב.
«אפֿעל», צבעים 111: ג307: עי' אלאטיב.
אקוואטיבוס, א בדיפוטוטא, עי' «פעאליל»:
— א' מציינת נושא/נושא, וכן' א14: ג34,
הע' 39: ג112: א148, הע' 1: ג154-153: א157,
הע' 8: ג175, הע' 35: א308: ג319;
319-320: ג326: ג338: עי' «תנוין» ללא
הבדל יחסה, עי' מפתח המלים, ע' «אמא»:
— חסרון א 150-152: ג318: ג319;
320: א; — מסומן כ"ג, ג152: ב; — ציונו
האנאליטי 9: א172: ג178: ב179-180;
268: א327: ג328.
ארמית, עי' עברית.
אחפעל, ג79: א300/ב.
בידוד ג9: ג136/ב/ג; ג193: ב200-207: ג228;
261: א344: ג; השווה 217-218.
בינוני 73: א73: ג89: ג93-94: ג99-100: ג128: 169,
הע' 5: ג177, הע' 3: א188: ג267-268;
298: ג301: ג302: א313: ג314: א339;
עי' «נעת סבב».
בניינים 73-79: ג297-298: א298-300: —
תוורים, מציינים סכיל 72: ג77: ב78;
79: א300: מתחלפים 77/ג: ג299-300.
ג' ג' > «ע» א40: ג40 «ג» ג/ע/ק» א40:
288: ג/ג; ג' «ג» ג' «ר» א40: ג288.
ג' ג' > א35: כאות שמש א292/א/ב:
«ג» ג' «ו» א35: ג287: א287: ג' «ג» < «ק»
288: ג; < «ש» ג287: ג' «ג» < «ש»
287: ג37.

דקדוק הערבית-היהודית

ג'ג:167; 171:175; 186:186; הע' 20; 229; הע' 45; 246:246; הע' 14; 249:249; הע' 9; 292:292; 319:320.

«ר» 13:48-50; 194; הע' 31. וצללה, ע' אלף וצלאחית.

«ז»/«ד'» 36:286; «ז» < «ס» 337:337; «ק» < «צק» 138:338; ע' «צ».
ווגות מלים 154, הע' 33; 265:265.
ווגי כ/ג: 51, הע' 36; 58/א/ב: 98; 99-105:114; 127-126:129; הע' 3; 130:132; 133:133; 143:144; 145:176; 235:236; 223:223; 305:305; 313:338; ע' «ג».
זמנים 245-249; 250:267; וע' עבר, עתיד, ציווי; זמנים מורכבים כ/ב: 184-187; 329-328.

«ח», השפעתה על תנועות ג'ג; 23:282; «ה» 40:40; ע' כ.
חורה על מלים 172; 200; הע' 3; 206-207; 223; הע' 13; 240-241.

«ט» «ח» 35:37; הע' 47; 339:339. «ט»/«צ» 39:39; ג; 288:288.
שטוש תודעת הגירון ג; 51; 56:145.

«י» 13:48-50; 1290:1290.
«י» < «י» 20:65; הע' 55; ע' דיפתונג.
«י»/«י» 90/א/ב: 303:303.
«י»/«ih»/«af» 98-94:94-98.
«י» < «י» 1290:1290.
«ייה» < «י» 134; הע' 25.
«יין» וכו' 94:304.
«יי» < «י» 20:281.
«יין» < «י» וכו' 93-94:1313.
יחסות, היעלמן 8-9; 17:28; 42:42; ג; 44:103-104; 106-107; 129; הע' 4; 148-152; 155:166; ג; 170; הע' 9:220; 318/ב/ג: 320:344.
יידוע 161-162; 232-234; 322:326; 327:338; 339:339; ע' מפתח המלים, ע' «אל»; יידוע של ביטוי עברי 173; הע' 25:336.

ייחוד, ע' בידוד.
ייתור לשון 112:146; 147:170-171; 172-171; 178; הע' 9; 231:247; 256:256; הע' 52; 258-259; ע' חזרה.

«כ» < «ח» 35:35; < «ג» 288:288.כ.
כניוים 57-66; 134-135; 169-175; 293-295; 325-326; — אמצעיים 55:

ג'ג:60; הע' 22; 135:135; 137-135:233; הע' 6; 235:237; 240-239; 243:246; הע' 9; 303:314-315; 319:320; א; 340:340.

«ד'»/«ד'» < «צ'» 35-36:36; א: 301:301; ע' «ז».

«ד'» < «ד» 36:44; הע' 75; 286/א/ב: < «ז» 36:36; < «ח» 35:285.
דיאלקט, ע' להג.

דיסימילציה 122:135; ג; 36:36-37; 138:128; 286:287.

דיפתונג (דרתנועה) 50:65; הע' 55; 291:302; < מונופתונג (תנועה פשוטה) 38:20; 65; הע' 55; 281/ב: 283; דיפתונג ארוך מתקצר 20.

דרגת הייתרון וההפלגה, ע' אלאטיב.
דרכי העתיד, ע' עתיד.
«דח'»/«דח'» < «ח'» 34-35.

«ה» במפיק 40:40; 59:292; החלשה/היעלמה 240/ג: 289:289; < 35:35; «ה» ר' «א» ספיות, דמיון בכתב 44; הע' 74; 61; הע' 27; 62; הע' 32; 152; הע' 22; «ה» לציון א סופית 222/ג: 23; הע' 31; 240; 43; הע' 71; 45; הע' 80; 57:57; ג; 58/א/ב: 152; 318-319; «ה» ר' «ח», דמיון בכתב, 41; הע' 64; ע' ח.
האפולוגיה 30; הע' 23; 67; הע' 1; 69; הע' 1; 110:284.

הארכת תנועה במלים קצרות 20-21; 84; הע' 16; 86; הע' 6; 281:281.
הדדיות 77-78; 300:326; ג; ע' כינוי הדדי.

הידמות, ע' אסימילציה.
הכפלת עיצור במלים קצרות 20; הע' 20:251; 281:281; הכפלה תניינית 283:283.
«המה» 27-34; 55; 59:56; 67; הע' 1; 69; הע' 1; 108:280; 285-283; 290:299; ע' פעלי «המה».

הפרדת מלים וחכיבורן 54-56; 292/ב.ג.
הפרעה (מבנים שונים באברים מקבילים) 99-102; 127:131; הע' 11; 132-133:133; 134:134; 135-134:147-146; 146; הע' 38; 149:150; 162/א/ב: 180:181; ג, הע' 23; 185:206; הע' 25; סוף; 208; הע' 3; 210:211; ג/ב: 215:222; 223:223; 226/ב: 228; ב; 229; הע' 45:233; 234:243; 242:243; 246:250; הע' 4; 252:254; ב; 261; הע' 2, סוף; 267-269; 322/ב/ג; ג; 324:339; 334:336.

התאם פא; 129-137; 148:313-315; התלכדות הרכבים 55-56; 157:161; הע' 2:

רבים דוחים רבות א10: 98-97: 133ב;
134, הע' 30: 305-304: 131ג.
מלות הצגה (פרויינטאטיב) א326, ב: א332;
ע"י מפתח המלים, ע' «אדא», «אָאָ»,
«הדא».
מלות חיבור מורכבות א355: 230-228: 231ב;
א249: 251, הע' 9: א337: 334ב.
מלות יחס א9: א55; 120-115: א148ב;
א158/ב: 171-172: 159-158: 181-177;
א195/ב: 264-265: א268, ב: 310-308;
328-326: ע"י משפטי מלות יחס.
מלים קצרות, התאמתן למקצב 20, הע' 20:
א68: א76; 84, הע' 14: 112, הע' 1, הע' 2:
א155, הע' 33: א304: ע"י הארכה: הכפלה:
שורש.
מספר, שמות — א10, א355: א56: 99, הע' 3:
א104: 114-112: א161, הע' 1: 168-163:
א232: 308: א319: 323-325.
«מפעול» (בינוני פעול של בניין ראשון) א73:
א89: א93, א177, הע' 3: א298: 303ג.
מציאות, הבעתה א34, הע' 39: א122ב: א153:
א155, הע' 33: א172: א178: א312: א316:
א326: השווה מפתח המלים, ע' «לא
אלנאפיה ללגנס».
מקור א77ב: א93-94: 128: א154: א157/ב:
א213: א216: א226, הע' 27: א268-269: 298:
א299: א306: א345.
משפטי גיניטיבוס א216-217: 227, הע' 36:
א228: 333-334.
משפטי ויתור א191: 256-255: א342.
משפטי זיקה (כולל אסינדיטיים) א10: א153, א:
א192: א210: א244-232: א253, הע' 24:
א338-340: א346: משפטי זיקה ממשכים
א243-244: א340/ב: ע"י מפתח המלים, ע'
«אן»/«אל» לפני ביטוי אטריבוטיבי.
משפטי זמן א230: 245-249: א341: א342.
משפטים חדאבריים א198, הע' 49: א245:
א342, ב: א345: א346: ע"י מפתח המלים,
ע' «לא אלנאפיה ללגנס».
משפטי לוואי א225: ע"י משפטי זיקה, משפטי
תמורה.
משפטי מושא א214-215: א224: 224, הע' 21:
א225-226: א227: א228: 333ב.
משפטי מלות יחס א217-218: א334: א337.
משפטי מצב א9: 104, הע' 24: א153: 169,
הע' 3: א180/ב: א183/ג: 184-183: א188:
א196, הע' 42: א197: 207, הע' 35, סוף:
א208, הע' 8: א210: 219: א261: א330:
א334: א335-334: — מוקדמים א219: א334.
משפטים נושאים א211-212: 224, הע' 21:
א225: א226: א227: א228.
משפטים נושאים א212-213: 224, הע' 21:
א225: א227: 228ב.

א171/ב: א325: — הדדיים א174-175:
א326/ב: — חבורים א58-61: א144:
א172-171: א189: א293: א317: א322:
א326-325: א328: א329: א341: — חוזרים
א66/ב: — מוסבים (בכידוד ובמשפט זיקה)
א207-205: א241-239: א243: — מוקדמים
א172-171: א346: — סתמיים א65-66: —
פרודים א57-58: א169-171: א221/ב:
א292-293: א321: — פרודים מבודדים א201,
הע' 5: א202, הע' 7: — פרודים בתפקיד
«אקוואטיביגיניטיבי» א170: א321:
א325/ב: — פרודים ליד פועל מטריים
לציון הנושא א9: א169-170: — רומזים
א10: א61-64: א172: א174-172: א206/ב:
א207: א240: א241: א295-294: — רומזים
ממחשים א326/ב: כינויי שאלה א65:
א295/ב.
כתב (עברי, ערבי) א13: א30: א46: א283:
א291/ב: כתב א7-8: א17-56: 280-292:
א309: ע"י «תא מרבוטה»: כתב חסר א24:
כתב מוקצר א24/א: א282/ב: א302/א, ב: ב:
א304: א309: כתב, הרגלי כתב מיוחדים
לתימן א25-26: א285/ב: א286: א287:
א289/ב: א291: א294: א302: והשווה
א330: כתב מלא א21-23: א57: 58-59:
א59: א61: א67: א80, הע' 6: 91, הע'
12, 94, הע' 33, הע' 35: א282: א292:
א293: א296/ב: א300: א302: ע"י תנועות
קצרות, סימוני: כתב, שמרנותו מסייעת
להתהוות לשון על-דיאלקטית, א17: כתיבה
כפולה במקום «תשדד» א48-51: א283.
«ל»/«נ» א40: א289.
להגים מודרניים, חשיבותם לחקר הערבית:
היהודית א27: להגים ערביים-יהודיים, ע'
ערבית-יהודית.
לוואי א242: ע"י משפטי לוואי: «נתע סכבי»;
«תא מרבוטה»: ע"י מפתח המלים, ע'
«אן»/«אל» לפני ביטוי אטריבוטיבי;
לוואי, התאמו א133-134: א305: א314/ג:
לוואי, הצטרפות תווית אליו בלבד א161:
א168: א322: א324-325.
«מְדָה» א53: א292.
מושא ישיר, א177: 177, הע' 3: א344-345: ע'
אקוואטיבוס: ע"י מפתח המלים, ע' «ב»,
«ל»: מושא כפול, ע"י פעלי תחושה; מושא
פנימי א322.
מיטאחזיים (שיכול אותיות) א135: 86, הע' 6:
א285: א286: א288.
מיו, שינויים בשימוש א62, הע' 33, הע' 35:
א95-98: א304-305: א307-308: א313/ב:
שינויים במין המספרים א163-165: א323:

קדוק הערכית-היהודית

הע' 2: 233, הע' 9: 242; א: 305, ב: 319;
321-320; א: 346, ב: 3; ע' משפטי גיניטיבוס.
סתמיות נג: 133, הע' 24: 135; א: 173;
א: 243, ב: ע' נושא אמפרסונאלי.

«ע» השפעתה על תנועות א: 282; ב: 321;
< «ג» ג' 288.

ע' הפועל בעבר א: 67, ב: 90; א: 296-295;
בעתיד א: 22, ב: 69; א: 297-296.
עבר א: 67-68; א: 296-295; ב: 210; בהוראת
עתידי איחול א: 125; א: 261, הע' 2: 312;
א: 343, ב: 348; ע' ע' הפועל.

עברית (וארמית) א: 13, ב: 43, הע' 71: 44,
הע' 77: 48; א: 50; א: 52, הע' 45: 55, הע'
58: 57; א: 68, הע' 7: 70, הע' 6: 97, הע'
15: 100, הע' 7: 105; א: 107, הע' 7: 116,
הע' 15: 119, הע' 29: 130, הע' 5: 16;
א: 132, הע' 17: 133; א: 134, הע' 30: 149,
הע' 8: 155, הע' 33: 156; א: 165; א: 167,
הע' 17: 171, הע' 15: 173, הע' 25: 175,
הע' 39: 178, הע' 5: 178, הע' 7: 179, הע'
11: 181; א: 186, הע' 21: 194, הע' 29:
א: 195, ב: הע' 39: 196, הע' 42: 197;
א: 198, הע' 48: 207, הע' 31: 227; א: 229,
הע' 44: 232, הע' 3: 240, הע' 43: 248,
הע' 22: 252, הע' 21: 253, הע' 25: 255,
הע' 39: 270; א: 283; א: 286; ב: 324, א: 3;
א: 325; א: 333; א: 339; א: 348-346; ע' כתב.

עירוב, ע' קונטאמינאציה.
ערכית בינונית א: 5, הע' 4: 6; א: 279; קשיי
הגישה הסטרוקטוראלית (מבנית) א: 5, הע' 4:
211, הע' 18: ע' פונולוגיה.
ערכית יהודית, ייחודה א: 11-12; א: 13-14; א: 279;
א: 280; ע' כתב: —, היסוד הקלאסי
שבה א: 5: 7; א: 279; א: 280; א: 282; —, להגים
א: 11-12; —, להג בכלי א-12; א: 125;
א: 288; —, להג מוגרבי א: 11-12; א: 22, הע'
28: 23; א: 36; א: 38, הע' 50: 52; א: 64, הע'
45: 65, הע' 77: 70; א: 77, הע' 32: 91; א: 91;
א: 95, הע' 4: 96; א: 113; א: 116; א: 117, הע'
19: 197, הע' 45: 239, הע' 30: 279; א:
282; א: 287, ב: א: 295; א: 297; א: 303, א:
304, ב: א: 306; א: 310; א: 319; א: 339; —,
להג מוגרבי במצרים א: 11-12; א: 279; א:
303; א: 339 (והשווה א: 297); להג מצרי
א: 63, הע' 9: 91; א: 117, הע' 19: 172; א:
294; א: 301; א: 308; א: 311; א: 317; —, להג
סורי א: 5, א: 91; —, להג ספרדי א: 291;
א: 294; א: 295; א: 304, ב: א: 311; א: 332;
א: 330; א: 331; ב: —, להג תימני א: 70, הע' 7: 182;
והשווה כתב, הרגלי כתב מיוחדים לתימן;
—, שלבה המאוחר והמוני א: 279; א: 280;
א: 319.

משפטי סיבה א: 225, הע' 26: 227; א: 228;
א: 231; א: 231.

משפטי שאלה, ע' שאלה.
משפטים שמניים א: 153; א: 183; א: 245;
א: 248; א: 250; א: 254; א: 342.

משפטי תוצאה א: 227; א: 230; א: 341.
משפטי תמורה א: 172; א: 213; א: 224, הע' 21:
א: 228; א: 227.

משפטי תנאי א: 196-197; א: 224, הע' 16:
א: 250-260; א: 344-342; א: 348; ע' מפתח
המלים, ע' «אדא», «אן», «לו»; —
משמשים כמשפטי שאלה א: 260-259.

«קת» < «נת» א: 289.
מתוחה א: 329.

«נ» לציון תנוין א: 112; א: 152; א: 318;
א: 319; < «מ» א: 289; ב: «נ»/«ל» ע' «ל»;

«נ» הזוגי וריבוי שלם זכר מתקיימת
בנסמך א: 99-104; א: 107; א: 114; א: 305,
א: 319; ע' עתידי.

נגינה א: 8, ג: 19-20, הע' 19: 107; א: 108, הע'
10, הע' 11.

נושא כללי א: 199; נושא אמפרסונאלי א: 66;
נושא מדומה א: 169, הע' 4: 172, הע' 19:
א: 202; א: 332.

«נסכה» א: 93, הע' 25: 108, הע' 15: 109;
א: 133-134; א: 307; ב: 3.

«נעת סככי» א: 137, הע' 40: 314-315.
«נפעל» למדבר ר-«נפעלו» למדברים א: 70;
א: 297.

נקודות מבחינות א: 46-47; א: 291.
נושא פסיכולוגי (rhema, comment)

א: 204-205; א: 242; א: 332; נושא פועלי, סדרו
א: 261-263; א: 264-265.

«ס»=«צ» א: 35; א: 36-37; א: 37-38; א: 286;
א: 287, ג: «ס»/«ש» א: 37; א: 287, ב:

וע' «ת».

סכיל א: 10; א: 11; א: 22-21; א: 72; א: 73; א: 83; א: 85; א: 8;
א: 128; א: 148; א: 170; א: 153; א: 177, הע' 3:
א: 180, א-ב: א: 298-297; א: 299; א: 301;
א: 302; א: 303; א: 313; א: 315-314; ע'

בניינים; ע' «מפעול».

סדר מלים א: 8-9; א: 129, הע' 4: 139; א: 142;
א: 147; א: 148; א: 170; א: 173-172; א: 181; א: 182;
א: 198, הע' 49: 200, הע' 3: 218-217;
א: 230, הע' 54: 244; א: 245; א: 248; א: 250, הע'
18: 255; א: 259, הע' 55: 261-265; א: 317;
א: 332; א: 336; א: 340; א: 342; א: 344-346; ע'
בירוד.

סינתטי, ע' אנאליטי.

סימכות א: 9; א: 40-41; א: 55; א: 104-105; א: 107;
א: 114; א: 136; א: 156-160; א: 161, הע' 2: 164,

«צפ» < «צץ» 338; «צת» 285; והשווה 335.
 «צ» 38-39; עי' «ס».
 צבעים 111: 3307.
 ציווי 82, הע' 6: 87א; 88א/ב; 91: 209ג;
 212ג; 213, הע' 26; 297ג; 300ג; 301ג;
 303ב; —, נדחה ע"י עתיד 9ב; 127ב.
 «צמיר אלשא» 202ג; 223, הע' 12.

עתיד 9ב; 69-71; 125-127; 120ג; 295ג;
 296-297; 312-313; 329א; עי' ע' הפועל;
 עי' ציווי: —, היעלם דרכיו 8ג; 9ב;
 69א/כ; 87-88; 91-93; 125-127; 250,
 הע' 4; 312ג; 342א/ב; — מסתיים בתנועה
 ארוכה עם נ' או כלעדיה 12א; 125-127;
 312ג; — עם תחילית כ (מ) 9ב; 70-71;
 297ב.

«ק» < «א» 334; «ק» = «ג» ג' עי' «ג».
 קונטאמינאציה (צורות כלאיים, עירוב) 45,
 הע' 82; 50, הע' 33; 61א; 74, הע' 8; 75,
 הע' 19; 76ב/ג; 111, הע' 7; 114ב;
 118-119; 122א; 154, הע' 30; 158א, הע'
 16; 160, הע' 25; 166ג; 177ג; 180ב;
 193, הע' 21; 194ב; 196ב; 220-223; 224,
 הע' 21; 226, הע' 30; 228ג, הע' 42;
 228-229; 238, הע' 26; 239ג; 243ג;
 244ג; 247, הע' 17; 251, הע' 10; 252,
 הע' 15; 252ג; 295א; 323ב; 324א; 327ב,
 ג; 331ב; 334א; 336ב; 337ג; 340ב; עי'
 «תא מרבוטה».

«פ» < «ת» 285ג.
 פונולוגיה 7-8; 18; 91, הע' 12; 92, הע' 18;
 ועי' ערבית כינונית; עי' תנועות קצרות,
 מבנה פונימאטי.
 (צורות) פסוודספרותיות (כולל תיקונים
 למחצה) 10, הע' 21, 21, הע' 21; 35א; 36,
 הע' 47; 37, הע' 38; 40, הע' 50; 40;
 159; 61א; 68, הע' 3; 94, הע' 32; הע' 34;
 97, הע' 15; 98; 106, הע' 2; 112ג/ב, הע'
 2; 119א; 127א; 130, הע' 7; 132, הע' 13;
 140, הע' 4; 142; 148, הע' 2; 153, הע'
 29; 154, הע' 33; 155, הע' 35; 165;
 173, הע' 25; 237ג; 239ג; 279ב/ג; 284א;
 293ב; 294ג; 295א; 297ב; 297ג; 298;
 299ג; 302א, ב; 303ב, ב/ג; 304א; 305ג;
 307א; 312ב; 313ג; 316ג; 317א; 318ב;
 324ג; 336; 338; 341ב; והשווה
 166א; עי' תיקון יתר.

«ר»/«ג» ג' עי' «ג»: «ר» ועיצור פשוט
 > עיצור כפול 286ג.
 ריבוי 106-108; 290ג; 305-306; עי'
 «אפעאל»; עי' מין: — של לוואי המוסב
 ללא-בניאדם 133ב; — של פועל מוסב
 ללא-בניאדם 132ב/ג; —, פועל מוקדם
 כריבוי 129-130; 131א/ב; 313ב; —,
 משקל «פעאל» 290ג; 306ב/ג; — שלם
 זכר 106-107; עי' «נ»: ריבוי של מיעוט
 176; 306ג.
 רשלנות כסגנון 9-10; 200, הע' 3; 267-269;
 עי' אנאקולות; הפרעה; סתמיות.

«פעאל», עי' «אפעאל»; «פעאל», עי' ריבוי;
 «פעאל» וכו' כמקור בניין שני 298ג/ג.
 «פעאל(י)ל» בתנוון 153, הע' 29; 154, הע'
 33; חילופי «פע(א)לל»/«פעאליל»
 107-108; 306א; «פעאלל» < «אפעאלל»
 108ב; 306ב.

«ש»/«ס» עי' «ס».
 שאלה 10א; 65; 138-139; 218; 230ב/ג;
 231א; 240-242; 242ג; 253, הע' 23;
 259-260; 295ג; 315; 318א; 337ב/ג;
 ג; 340ב; עי' תנאי.
 שורש שניוני 86א; 68ב; 69ג; 84, הע' 14,
 הע' 16; 296ג; 300; 301ב.
 שיליה 10א; 140-141; 226, הע' 29; 246ב;
 256ג; 318-315; 343א.
 שמות תואר מאובנים 134א; 314ב/ג.

פעלי «המוזה» 25, הע' 44; 27; 31א/ב;
 82-84; 300-301; פעלי הרשאה והנחה
 334ב; פעלי השפעה 221-222; פעלי
 התחלה 334; פעלי זהירות, חשש פחד
 והכחשה וכו' 146א/ב; 226, הע' 29; פעלי
 חזרה 183א, הע' 6; 188ג/ג; ג; 208, הע'
 4; 329; פעלים כפולים 373ג/ג; 76-77;
 80-81; 298-299; 299א, ב; 300; פעלי
 לוי' 25, הע' 45; 27; 31א/ב; 27; 180;
 84; 84, הע' 13; 90-94; 298; 301א/ב;
 303-304; פעלי עזר 183-189; 208, הע' 4,
 הע' 5; 328-329; פעלי עוי' 67; 73ב/ג;
 76-77; 87-89; 298; 299-299; 299ב;
 301א; 302-303; פעלי פי' 82; 85-86;
 300ב/ג; 302-301; פעלי תחושה 207, הע'
 35; 216א; 219ג; 322; פעלי תנועה 187א;
 187-188; 188א, ב, ג; 189א; 208-209;
 ועי' מפתח המלים, ע' «קאם».
 פתאומיות 197-198; 332א.

«ת»/«ט» עי' «ט»; «תז» < «וז» 287א;
 «תס» < «קס» 287ב; 299א; «ת» שורשית
 מורגשת כת' של נקבה 95-96; והשווה
 304; עי' «תא מרבוטה»; עי' ה.
 «ת» < «ס» 386; 195א/ב; < «ת» 335;
 285ב/ג, ג.

«צ»/«ס» עי' «ס»; «צ» < «ז» 336;

קדוק הערבית-היהודית

358

237; א264; ב279; א286/ב; ג297;
 298-297; ג301; א303; ב307; ג312;
 ג319; ע' (צורות) פסוודרספרותיות.
 «תנוין» ללא הכדל יחסה א112; 154, הע' 33;
 319-320; א323/ב; השווה 94, הע'
 30; ועי' אקוואטיבוס, א' מציינת
 נושא/נושא; עי' מפתח המלים, ע'
 «אן»/«אל» לפני ביטוי אטריבוטיבי.
 תנועות 17-26; א283-280, — ארוכות 19-20;
 24-26; א283; עי' «אמאלה»; — ארוכות
 מתקצרות בסופי מלים א8; ב19; 23, הע'
 30; א42, ג; 43, הע' 71; א44; 45, הע' 81;
 א57; 59, הע' 15; 91, הע' 12; א284/ב; —
 ארוכות מתקצרות בתוך המלה א8; 19-20;
 67; ב; עי' «ח», «ע»; — קצרות, הידמות,
 עי' אסימילציה; — קצרות, איכותן
 מיטשטשט א8; ב18; א281/ב; א296;
 א297; א298; ג341; — קצרות, מכונן
 הפונימאטי א8; א18; 85, הע' 5; א281;
 296-297; — קצרות נעלמו בסופי מלים
 א8; ג17; 27, הע' 6; א40/ב; א67; 169,
 הע' 2; ג295; א296; ב335; ועי' יחסות; עי'
 עתיד, היעלם דרכיו; — קצרות נעלמו
 בתוך המלה א8; ג17; ב19/ג; א20; ג34;
 50, הע' 32; א280; א282; ועי' אלף
 פרוסטיטית; — קצרות, הארכתן, עי'
 הארכה; — קצרות, סימוגן א17; עי' כתיב
 מלא; — עור א280.
 «תפלים»=«תרקיק» א8; א35; א35-36; א36,
 ב, הע' 47; א36-37; א37-38; 38, הע' 52,
 הע' 54; ב39; א286; א287, ג; א301.
 «תפעלן» לציון נסחרות א70; א297.
 «תרקיק», עי' «תפלים».
 «תשדיד» א47-48.

«תא מרכוטה» 40-45; 96-97; 289-290;
 ג291/ב; א304; — לפני לוואי, כתיבו
 ב«ת» א1, הע' 62; א161, הע' 2, — מקרים
 אחרים של כתיב כ'«ת» וכתיבת «תא
 מרכוטה» במקום «ת» א40-42; עי' «ת»; —
 נוספת לנקבה 96-97; — עירובה עם
 «אלף מקצורה/ממדודה» א42-45; 95;
 ג108; 289-290; א311.
 תאריד ג168.
 תארי פועל 121-122; ג155; א181; א242;
 א245, הע' 4; ג255; א256-255;
 318-319; א345; — מבוזזים 203-204;
 א322; — סימוגן ג150; א152, ג; עי'
 תיאורים.
 תווית, עי' מפתח המלים, ע' «אל»; — סותמת
 ג165/ב; א323.
 תיאורים, עי' תארי פועל; תיאורי מצב
 מאובנים 313-314; — מסומנים כ'«ב»
 א178; א327/ב; תיאורי מקום ג155;
 תיאורי סיבה א162; א322; «תמיון» א162;
 א333.
 תיקון למחצה, עי' (צורות) פסוודרספרותיות.
 תיקון יתר (צורה היפרקורקטית, היפר-
 אורכנית) ג7; ג10/ב; א11; א28, הע' 10;
 א30, הע' 20; א33; א36, הע' 47; א39, הע'
 א54, הע' 59; א41-42; א55, הע' 56; א57,
 הע' 6; א58, הע' 10; א61, הע' 29; א62, הע'
 א34; א64; א68, הע' 7; א80, הע' 2; א83, הע' 7;
 א84, הע' 13; א88; א92; א93-94; א94, הע'
 א30; א98, הע' 19; א103, הע' 16; א104;
 ג106; א115, הע' 4; ג117; א120; ג125;
 ג126; א128/ב; א132, הע' 13; ג149; א150,
 הע' 12; א153-154; א163; א164, הע' 2;
 א166; א175, הע' 35; א182; א234; א235;

מפתח המלים

אורתוגרפי כיניהם 225: 351: — = אדא
 237, הע' 20: 246, הע' 14: 341א; רע' לא
 'הגה': אלי אן/אלאך אלי מא 177א: 246ג.
 אלי 5, הע' 4: 10, הע' 21: 297ג: 338ב:
 339ב.
 אם 139א/ב: 260א: 344ג.
 אמא > תנוין + מא 256ג: 152, הע' 20:
 והשווה 154, הע' 33: 319א.
 אָמא 229, הע' 44: 259, הע' 55: 312ב:
 330ב.
 אָמא 153ג: 193, הע' 20: 204-205: 228ב:
 330א/ב: 332ג.
 אָן, אָן, אָן ללא פונקצייה נב: 155א: 204, הע'
 17: 223-225: 225ג: 281א;
 335-336 — חורה עליהן 200, הע' 3:
 אָן/אָן 141ג: 218, הע' 57: 224-225:
 228-231: 245ג: 268ב/ג: 269ב/ג:
 316א/ב: 332ב/ג: 340ג: 346ב: ע' כָאן:
 לָאן: בהוראת לָאן 225, הע' 26: —
 מצריכים עבר 223-224: כאד אָן/אָן 184א:
 189: הדא/דָר אָן/אָן 241ג: אָן 331ב:
 334ב: 342ב: — פותח משפט עצמאי נב:
 224ג/ג: כאן אָן 328ב/ג: אָן 254ג:
 337א/ב: 342א: אָן 172א: 205, הע' 23:
 332: 342א: ע' כָאן: ע' מפתח המלים, ע'
 צמיר אלאשא.
 אן/אל לפני ביטוי אטריבוטיבי בלתי-מידע
 14א: 256ג: 128ג: 153א: 161, הע' 3: 198,
 הע' 49: 234ב: 313ב: 319א/ב: 338א:
 והשווה 154, הע' 33.
 אן 190-191: 191ג: 191ג: 194-193: 230, הע' 53:
 245, הע' 1, הע' 2: 252-250: 254:
 259-260: 260ג: 342א: אָן כאן 195ב:
 250-251: 254ב: 259ב: 260-259: 342ב:
 אָן/196ב/ג: 255ב: 256, הע' 41: אָן לו
 253ג: אן שא אללה 355: 191, הע' 5: אלא
 ע' א' ל' א'.
 אנת וכו' 292ג: אנת' 57א, והשווה 267: אנתו
 58א.
 אלאנסאן 161ג: 199ג.
 אנמא 193, הע' 20: 264א: 330א/ב: 345ב.
 אן 139ב: 258-257: 259ג: 260: אן אן 229,
 הע' 44: 332ג: ע' שא... או.
 אול וכו' 114ב: אולה 44, הע' 74: 114א: אול
 מא 242, הע' 56: 247א: 339ג.
 אי שי, איש, אש וכו' 65: 218ג: 238-239:
 241ב: 242ג: 250, הע' 4: 260ג: 295ב:
 315ב.

המלים ערוכות לפי סדר הא"כ הערכי לפי
 השרשים של הערבית הקלאסית. הואיל
 והמלה הפותחת את הערך (כמעט) תמיד
 ערבית היא, לא ראיתי צורך לשימה בין
 » «, כרגיל לגבי מלים ערביות. אף במפתח
 השתמשתי לרוב בניקוד עברי של מלים
 ערביות. בגלל המספר הרב של מלים ערביות
 שבספר על כוורתי נקטתי בשיטה של ברירת
 המלים, שנראו לי חשובות במיוחד.
 אנדא 145א: 317ב.
 אבו וכו' 5, הע' 4: 32ב/ג: 252ג: 108ג:
 148-150: 318א.
 אתי 187א: 300ג.
 אתר 115א: 308ג.
 אתנא עשר 165ג: 323ג.
 לאגל 217-216: 222ג/ג: 228א: 333ג.
 אחד וכו' 112-113: 148, הע' 1: 165א/ב:
 308א: 323א/ב, ב, ג: 326ב: ע' ואחד.
 אכד 382: 7, הע' 7.
 אכר וכו' 307א/ב: 311ב/ג: 326ב/ג.
 אכו וכו' 150א/ב.
 אדא (שם פעולה) 49, הע' 28: 298ג.
 אדי 294א: 326ב.
 אד 191, הע' 6: 229ג: 252ג: 255, הע' 37:
 258ג: 334ג: 342ג: אד ו 195א: 330ג:
 332א.
 אדא 'כאשר, אם' 191: 193-194: 229ג:
 245-246: 252ג/ג: 259ג/ג: 260ג: 329ג:
 340ג: 341א: — 'הגה' 194, הע' 29: 198,
 הע' 49: 246, הע' 7, הע' 14: 326א: 332א.
 אצל 311ג: 334ב.
 אל 51-52: 53א: 54ג: 55ג: 161-162:
 166-167: 168: 291-292: 322א, ב, ג:
 324ב: 324-325: 339ב: 346ב: ע' אן: ע'
 מפתח העניינים, ע' יידוע: — ככיניו ויקה
 338-339.
 אלא 153ב: 160ג: 259-256: 332א: 343-344:
 ע' אלי: אלא מא 343ב.
 אלדי 5, הע' 4: 10א: 51א: 51-52: 226-227:
 232-233: 235-237: 241-242: 265ב:
 291ג: 336ג: 337א: 338ב: 345א: ע' אלי:
 אלדי ל 9א: 242א: 339ג.
 אללהם אן 343א.
 אלי וכו' 115א: 118-120: 177: 181א:
 217א/ב/ג: 247ב, הע' 17: 310א:
 327-326: 327ב: — אלא ראלא, טשטוש

דקדוק הערבית-היהודית

- איִא 170:ב; 325:ב; איִאר (אן) 112:ג; 171-170.
 איִצֵא 203:ב; 263-264; 311:א; 340:ג; 345:ב.
 אימתא 121.
 אין רילאטיבי 239:א.
 איהא וכו' 267:א; 295:ב; 312:ב.
- ב 115: א; 118:ב; 178:א/ב; ג: 309:א;
 327:ב; 332:א/ב; — לציון מושא ישיר
 9:א; 178:ב; באן 224-225; עי' מפתח
 העניינים, ע' עתיד.
 הלכת 311:ג; 332:ב.
 כד, עי' לא כד.
 כרֵאמ(ת) 121:א; 310:א.
 כרכה 'די' 121:ב.
 כס 121:ב.
 כעץ (אן) 192:ג; 217:ב; 245:הע' 1: כעץ
 145:ב; 264:ג.
 כעץ 160:א; 174-175; 321:ג; 326:ג.
 כקי 90:ב; 185:ג; 187:ב.
 כוכרא 121:א.
 כל אן 228:ג.
 (א)כבן 52-53.
 בין 178:ב; 327:ב; בינא 325:ג; בינמא 247:א.
 תום 'תאום' 283:ג.
 תבע 116:א.
 תחת 116:א.
 תלך, עי' ללך.
- תם 188, הע' 30: 328:ג.
 -תו צורן עבר נוכחים 68:א.
 תו 'עכשיו' 310:ג.
 תי-צורן עבר נוכחת 67:א.
- תִּלְתִּי; בנפרד 305:ג.
 תם 122:ב; 310:ב.
 תמ(א) 113-114.
 תאנין 101:ג; 102:ב/ג; 164:ב; 165:ג; תאני
 114:ג; תאנא עשר 165:ג; 323:ג.
- אלגורא 'השפחות' 94, הע' 30.
 גזו 31, הע' 32.
 גמיעא 102:ב/ג; 305:א; גמיע מא 'כל פעם ש'
 341:ג.
 גזו > זוג 35:ג.
 אגתהד 331:א/ב.
 גא, גאב וכו' 19:א; 67:ג; 68:ב; 69:א; ג: 75;
 הע' 19; 276:ג; 84, הע' 14; 92, הע' 18;
 122:א; 142, הע' 14; 187-188; 296:ג;
 299:ג; 301:ב; 328:ג.
- חתי (אן), חתי אדא וכו' 40:ב; 177:א; 197:
 198:א; ג: 222:ב; 224, הע' 17; 225-226;
 229, הע' 44; 231:ב; 246:ג, הע' 14; 247:א,
- כ: 334:ג; 336:ב; 341:ב; 342:ג.
 כחסב אן 312:ב.
 אחסן מא 110: 212, הע' 21, הע' 23; השווה
 307:ב.
 חצל 212:ב; 328-329; 333:א.
 כחק, פי חק 115:ג; 118:א/ב.
 חכאיה 'כמר' 322:א.
 זומר וכו' 318:א/ב.
 חאגֵה 317:ב.
 (מז) חית' 9:ב; 36:ג; 195:א/ב; 219:א; 230:א;
 341:ב.
 חיז 155, הע' 33; 216, הע' 46.
 חין 55, הע' 55; 192:ג; 245, הע' 1: תאן לך
 < חלך 40:א; 67:ב; 212:ב.
- כֵּאָרֵג 116:א/ב; 309:א.
 כֵּאָצֵה 121:ב; 310:ג.
 אֶכְיָר 9, הע' 1; 110:א.
- דאכל 116:ב; 309:א.
 דינאר 224:ב; 283:א.
 דניא וכו' 66:ב; 109:א; 307:א; ועי' עולם.
 דון 217:ב; 309:א.
 דיב 'אפוא' 121:ב.
- דֵא/דֵי 63; 294:ב; דאלך/תלך וכו' 64: 172:ג;
 173:ב; 174:א; 206-207; 241:ג; 294:ב/ג;
 326:א/ב.
 דו 150:ב; 318:ב; דאת 66:א.
- דראס וכו' 20:ג; 27:ג; 30:א/ב, ג, ג: 31:ב; 66,
 הע' 64; 83, הע' 12; 113, הע' 12; 117:א.
 ראי: תראיא 31:א; 83:א; ארי/ורא 'הראה' 84,
 הע' 16; 301:ב; ארי 'ראה' 301:ב; רֵאִיא
 44:א/ב.
 רכמא 121:ג; 125:א; 182; 229:ב/312:ג.
 רגע 183:א; 188:ג; 208, הע' 4; 329:ב.
 ראח וכו' 329:א, ב/ג; רווח 66:ג.
 אראד 'עמד לעשות' 214, הע' 32; 333:א/ב.
- זוג 35:ג; 102, הע' 13; 113:ג; 167:ב.
 זאל, 'זאל וכו' 88, הע' 3; 89, הע' 8; 247:ב;
 לא זאל 140:א/ב; 315:ב/ג.
- סאיר 'כול' 159, הע' 23; 321:ב.
 מסאל 107, הע' 9.
 סאר = מסרור 72:ג.
 סלאם בכתיב מקוצר 24:א.
 יסמי 265:א.
 סנין 107:ב; 305:ג; 319:ב/319:ג.
 אסי 'הערע' 84, הע' 16; 301:ב; סיאת 30, הע'
 23; 284:א; סיה 284:א.
 אלסעה 'עכשיו' 23-24; 53, הע' 48; 121:א/ב.

מפתחות

361

פקט 264, הע' 10.
אלפלאן, אלפלאני 66:175ג.
פם, פו וכו' 150ג; 281ג; 285ג; 306א; 318ב.
פי 52א/ב; 115ב/ג; 117-118; 178ג; 225
הע' 24; 309ג; 328ב; — מפרק סמיכות
9א: 158ב/ג; 320ג; פיה 'יש' 59, הע'
18; 117, הע' 20; 178ג; פימא 9ב;
219א/ב.
פאיז 304ב.

 (מו) קבל 217ב.
קד 121ג; 182; 183-184; 328ב.
קדאם 118ב; 309ג.
קש 145ב/ג; 316ב; 317ב.
קעד 189א.
קאל 'אומרים' 199: — כאן 225ב; — אן
221א; 222ב.
קאם 208, הע' 5; 332ג; קואם 'מהר'.

 כ 327ג; 337א; כמחל 309ג; כֵּאֵן 196, הע'
41; 251, הע' 10; 255א; 331ב; 337ג;
כמא (אן), כמא(אן) 118ג; 121ג; 193א/ב;
194ב; 195-196; 229, הע' 45; 248א;
255א; 311א; 337א; ב; 346ג; כלא 122ב;
166, הע' 12; 175ג; 294ג; 311-312.
כלא 'כרי של' 226, הע' 30; 337א.
כביר 317ב.
אכְתָר 'עוד' 121ג; 310-311; 311א.
כל 159ג; 321א; 345ג; כלמא 191-192;
221ג; 260ג.
כלאן 165ג; 305ג.
כם 315ב.
—כום, —כמו 'שלכם, אתכם' 60-61.
כאד וכו' 184א; 189; 329ג; 333א/ב.
כאן, יכון וכו' 9ג; 87-88; 144, הע' 27;
153א; 178ג; 184-187; 200, הע' 3; 212ב;
246ב, הע' 14; 250-252; 252ג; 254ב;
259, הע' 55; 259-260; 315א; 325ב;
328ג/ג; ע"י אן כאן; כון 228.
—כ"י 'שְׁלָה, אֶחָדָה' 58-59.
כ"ף (חת"י) 197ב; 218, הע' 57; 230ג;
315ב.

קוא ו 'כמו' 116ב; 195, הע' 38; קוי 160, הע'
29; 229א; 321ג; קימא 145-146; 317ג;
335א.

 מישום > משום 183.
עלי שאן 217א.
שחח > שחח 35א; 285ב.
אשר 9, הע' 1; 110א; 307ב.
בשרט/עלי שרט 217א.
שא...או וכו' 259, הע' 55; 344ג.
שי(א) 32א; 33-34; 45ג; 65-66; 155, הע'
33; 339ב; ע"י אי שי; כשיליה 144-145.

 (פי) צחאיף 'בגלל' 309ג.
צאר 188א; 328א; 329א.

 טלע 188א.
טאק 114ג; 167ב.
טאל 116ב/ג; 247, הע' 21; טאלמא 116ג;
247-248.
טובי 326א.

 עדיד 187, הע' 24.
עדא 333ג.
עסי 122א; 155, הע' 35; 311ב.
עשר וכו' 114א; 308ב.
לפל 122א; 155א; 252, הע' 22.
עולם ממין נקבה 62, הע' 35; 63, הע' 38;
64, הע' 49.
תעאל 292ב.
תעלי 224ב.
עלי 115א; 116-117; 120ב/ג; 309ב; ועלי אן
196ב/ג.
עמד 333א.
עמל 329ב.
ען 117א; 180, הע' 15; 309ב.
לענד 328ב; ענדמא 9ב; 193א, הע' 19;
219א/ב.
ענא ב 298א; למעני 309ג; 337ג; איש
אלמעני 218ג.
עאד 73, הע' 6; 183א; 188ב/ג; 341ב.
ענן 117א.

 גמק 288ב.
גיר 157א; 160; 203ג; 216ג; 257א; 321ג.
גאיה מא 260ג.

 פ 190-193; 194, הע' 25; 197ג; 203-204;
204; 216ג; 257-258; 329ג; 332ג; —
נכתב פי 309ג; ע"י אָמא.
פּרד 114ג.
פּעל 188א; תּפּעל 331ג.
פּעל 188א/ב; 329א/ב.

דקדוק הערבית-היהודית

נצף וכו' ג38: 167ב, הע' 18: ג324.
 נעם 317-318: נעם ו 198ב/ג; נעמא א122.
 נפר 114ג
 -ה 'שלו, אותו' 59: -ה 59: -ב 293ג.
 האל = הוא אל 294ב.
 הדא/הדה/הדי 61-63: 172-174: 206-207:
 א294: האלי וכו' 63-64.
 הל (... אם/או) 138-139.
 הלם גרא 130ג.
 הם 58כ: 61ב: הום 58ג: א61/ב: המא 58א/ב:
 61כ: הן > הם 58כ/ג: הן 293ג.
 הנא, ההנא, הונא, הון וכו' 22-23: א121:
 122ב: 310כ: הנאך וכו' א310, ב: א312.
 -הו/-הי 13, הע' 42: 28, הע' 8, הע' 11: 60:
 61, הע' 26: א69: 148, הע' 2: 293ב/ג:
 הו/הי 292ג.
 הוא 57כ/ג.
 הודא 174ב: 325ג: א326.
 היא 57ג.
 היר 122א.
 הית 292ג.
 ן החיבור 52כ: 53, הע' 47: 83, הע' 7:
 116כ: 167ג: 177ב: 181ג: 183-184:
 193-197: 198-199: 205ג: 205, הע' 23:
 207: 255, הע' 37: א256: א300: א330:
 330-332: א333: א334-335: א342: עי'
 (ו)אן: (ו)לו.
 -ו 'שלו, אותו' 59א/ב.
 (מן) גהה וכו' 120ג: א310.
 וחדה 168: ואחד 113: א156: 165: א323,
 323ג: ג: א324: א326ב/ג: עי' אחד.
 וסט 120ג.
 מוצע 121ג.
 אלמופי 114ג.
 -ון בעבר 68ג: והשווה 296ג: — בציווי
 297ג: — בעתיד, עי' מפתח העניינים, ע'
 עתיד.
 -וה 'שלו, אותו' 59ב.
 יא 19ג: 155כ/ג: 122ג: א267: א312: א322.
 -יא 'שלי' 22ב/ג.
 יד, יד, איד וכו' 20, הע' 20: א21: א104:
 281ג.
 -יד 'שלך, אותך' 59א: א293.
 -יו בעבר/בעתיד 91א: א297.
 יום (אן) 194ג: א249.
 -יה 'שלי' 22ב/ג.
 -יי וכו' 'שלי' 58א: א293.

לולא: לא ... לא הן ... הן 316-315: לא
 אלנאפיה ללגנס 155, הע' 33: א322: לא
 בד וכו' 56כ/ג: 145ג: 225, הע' 22: א229:
 257, הע' 51: א330: לא מחאלה וכו' א225:
 1290ג: לא זאל 140ב: א315ב/ג.
 לא 'הנה' 198, הע' 49: 246, הע' 14: ועי'
 אלי.
 לחק 154א.
 לכו 256א.
 ללא 226, הע' 30.
 למ 142: א316ב/ג.
 למא (אן) 192: א194ב: 229, הע' 44:
 248-249: למא אן 248-249:
 למא אד 229, הע' 44: א341: למא א341ג.
 לו 317-316.
 לו 191ג: 195ב: 229, הע' 44: 247, הע' 14:
 253-255: א259: א320: א342: ג: א344ב/ג:
 לולא 254-255: א259: א344: ולו 255-256:
 א342ג.
 לית א320א/ב.
 ליס 70, הע' 14: 142, הע' 17: 143-144:
 א145: א147: 178, הע' 9: א212: 264, הע'
 א317: 12: א316: א317.
 מא כתיבו 43, הע' 71: 54-55: עי' אמא >
 תנוין + מא: מא לא' א10: 43, הע' 71:
 55, הע' 55: 140-141: א147: א316א/ב: מא
 אן/מן לא' א141ג: א316א/ב: מא הויקה 238:
 239: מא אלדי 242ג: מא ל 218ג: ממא
 110: א231ב/ג: מא אן 229א: מא זאל 'כל
 זמן ש' 247כ: מא דאם א341כ: מא אלזאידה
 א332: עי' למא.
 מאיה וכו' 114כ: 165-166: א308ב/ג.
 מתאע, כתאע וכו' 9א: א159ב/ג: א321.
 מחל 180ב: 255א: א309ג: א342.
 מדה 333כ.
 מע וכו' 120ג: א229
 ממלק 325ב/ג.
 מן 180כ/ג: א181: א217ב/ג: א310:
 א327: — מפרק סמיכות 9א: 158-159: עי'
 מן חית.
 מן א238, ג: 240-239: מן אלדי א339כ: מין
 א295.
 מן > מא אן לא' א316א/ב.
 מנד 'כאשר: מפני ש' 195א: א249: א341.
 מהמא 250, הע' 3: א341: א342.
 מא' וכו' 95, הע' 4: א304: א306.
 נחן וכו' 58א: א292-293.
 נשא 189א.